

Steve

Niet in deze uitgave zijn worden afgedrukt of
overgenomen zonder voorafgaande schriftelijke
toestemming van de verantwoordelijke
uitgever(s).

INHOUD

DE REENGENOTEN

**Tijdschrift
met geschied- en heemkundige informatie
over Meeuwen**

DE REENGENOTEN
is een uitgave van Heemkring
De Reengenen van Meeuwen
(ISSN 0370-4488)

REDACTIE

Leiding :
De Reengenen
p/a Boemhof 100
3670 Meeuwen
tel. 01179 21 64

Grafische vormgeving o.l.v. Paul Vliegen

FOTOGRAFIE

Jack Terna
Elzenhout 23
3670 Meeuwen
tel. 01179 22 42

SECRETARIAAT

Gert Schouten
Weg naar Eers 15
3670 Meeuwen
tel. 01179 26 30

ABONNEMENT

Abonement : 350 BEP (2 vol.)
Voorafbetaling : 30 BEP

BANKREKENING

RS 422-400649-75
Heemkring Reengenen Meeuwen
p/a Grootvliet 11
3670 Meeuwen

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

J. Boemans
Boemhof 100
3670 Meeuwen

(J. Boemans)

Wij danken

62

DE REENGNOTEN
is een uitgave van Heemkring
De Reengenoten van Meeuwen
(ISSN/ISBN 0770-4488)

REDACTIE

leiding : Jean Bosmans
Godelieve Geerkens

redactieadres : De Reengenoten
p/a Beemdstraat 100
3670 Meeuwen
tel. 011/79 21 64

Grafische vormgeving o.l.v. Paul Vliegen

FOTOARCHIEF

Jaak Taens
Elzenstraat 21
3670 Meeuwen tel. 011/79 22 45

SECRETARIAAT

Quiri Schrooten
Weg naar Bree 72
3670 Meeuwen tel. 011/79 24 80

ABONNEMENT

Abo-lidmaatschap : 250 BEF (2 nrs.)

Verzendingskosten : 50 BEF

BANKREKENING

KB 452-4006549-75
Heemkring Reengenoten Meeuwen
p/a Gruitroderbaan 31
3670 Meeuwen

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

J. Bosmans
Beemdstraat 100
3670 Meeuwen

Niets uit deze uitgave mag worden afgedrukt of
overgenomen zonder voorafgaande schriftelijke
toestemming van de verantwoordelijke
uitgever(s).

INHOUD

Woord vooraf	3
In memoriam	4 ✓
Siberië (J. Kerfs)	6 ✓
Kerktoerenbrand 1909 (J. Corstjens)	7 —
Onderzoek naar Landgebruik (J. Burny)	22
Studiebeurs Plessers (G. Geerkens)	23 ✓
Heikies (J. Kerfs)	37 ✓
To de wiesvriuw (G. Geerkens)	39 2
Dialectenenquête (J. Bosmans)	46 ✓
De KSA in Meeuwen (J. Bosmans)	48 ✓
Rimram (J. Bosmans)	59 ✓
Wij danken	62

WOORD VOORAF

De gunstige commentaar op het nieuwe kledje van De Reengenoten hebben wij meteen vertaald als "doe zo voort". Toch waren wijzelf nog niet helemaal tevreden. Waarschijnlijk door de gespannen aandacht voor de vormgeving bleven in het vorige nummer nogal wat tik- en spelfouten ongezien en dus onverbeterd. Sorry. Wij zijn u ook nog wat toelichting bij de nieuwe omslagtekeningen verschuldigd. In de tekening op de voorkant herkent u moeiteloos de hand van Steven Wilsens. U herkent ook het oude dorpsplein van Meeuwen. De symboliek is eenvoudig: door ons tijdschrift willen wij uw blik richten op het verleden en het eigene van de plaats waar u geboren bent en wellicht woont. Als u niet van Meeuwen bent: via de deur die wagenwijd openstaat willen wij u gastvrij ontvangen. Het grafisch dingetje op de achterkant is een eigen ontwerp. Misschien was het u nog niet opgevallen. De pijlen naar de vier windrichtingen verraden al de symboliek achter de 4 maal R van Reengenoten. De geometrische verstrengeling wijst op onze verbondenheid met elkaar, de

pijlen daarentegen nodigen ons uit om van tijd tot tijd de vertrouwde wegen naar elkaar eens te verlaten en de wereld in te trekken.

In het vorige nummer hadden wij een foldertje gelegd. Misschien steekt het er nog in. De komende maanden zijn er een paar uitstekende gelegenheden om het aan een familielid of een kennis door te geven.

Ons enthousiasme na het vorige nummer is de voorbije maanden zwaar op de proef gesteld. De periode tussen mei en half september was er een van voortdurend afscheid nemen: afscheid van familieleden, vrienden en kennissen, maar ook van Agnes, de lieve echtgenote van ons bestuurslid Jaak Taens en onlangs nog van Jef Kerfs van Lanaken, bestuurslid en medestichter van de Reengenoten. In het "In memoriam" kunt u lezen waarom wij door zijn onverwacht sterven zo aangeslagen zijn. Niettemin wensen wij u allemaal weer een paar kommerloze uurtjes met dit 20ste nummer van "De Reengenoten".

J. BOSMANS

IN MEMORIAM

Enkele maanden slechts na zijn moeder Helena Bosmans (89j.) in Meeuwen, overleed in Lanaken onze vriend en medestichter Jozef Kerfs. Het bericht van zijn schielijk overlijden kwam aan als een harde dreun. Niets op de bestuursvergadering van de Reengenoten enkele dagen vroeger, wees erop dat het voor Jef de laatste zou worden. Integendeel, hij maakte de indruk bedrijviger dan ooit met van alles bezig te zijn. Zoals altijd had hij weer iets bij zich: een zeldzame oude gloeilamp van Philips om aan zijn collectie toe te voegen en een maquette van een nog op te richten monumentaal kunstwerk in koper. Beide voorwerpen typeren hem. Jef was een zoeker. Hij hield van gevonden voorwerpen, hoe schijnbaar onbetekenend ook. Als ik mijn bureaulade open, stuit ik telkens op dat klompje gesmolten aluminium van een oorlogsvliegtuig dat meer dan 50 jaar geleden in Meeuwen neerstortte. Jef had het bewaard en gekoesterd. Met een smid als grootvader, een vader als electricien en een technische school als werkplaats heeft Jef zijn hele leven iets bijzonders gehad met metalen. Meer zelfs, hij had ook iets van metaal, nl. de rustige warmte van rood koper. Van die liefde voor metaal en voor zijn leervak op school liet hij ook ons profiteren. Zo maakte hij enkele jaren geleden de bronzen replica's van de spraakmakende Keltische potten die in 1987 in Wijshagen werden opgegraven. Met hetzelfde enthousiasme en vakmanschap was hij nog volop bezig met een ander project: grootschalige modellen van dezelfde potten als educatieve blikvangers in het archeologisch park "De Rieten" in Wijshagen. Daarnaast had Jef nog vele andere plannen die hij geregeld op de vergaderingen kenbaar maakte. Zo droomde hij van een historisch overzicht van de wielrennerij in Meeuwen. Daarin zouden de Meeuwense "1-meikoersen" waarin hij zelf ooit schitterde ook een plaats krijgen. Een andere uitgesproken wens van hem was de minutieuze beschrijving van het dorpscentrum van Meeuwen zoals dat in zijn geheugen gegrift stond. Ik vrees dat Jef dat beeld heeft meegenomen. Gelukkig hebben wij voor andere zaken dikwijls een beroep kunnen doen op zijn sterk geheugen. Dat gebeurde meestal op de maandelijkse bestuursvergadering van onze kring. Zijn lidmaatschap en penningmeesterschap van het G.O.S.S.U. in Lanaken waar hij woonde, belette hem niet sinds de stichting van onze kring in 1977 bijna alle vergaderingen actief en stimulerend bij te wonen. Maar wellicht was het voor hem niet eens een opgave: Jef was een echte, trouwe Meeuwenaar, die iedere gelegenheid - en zeker de kermis - te baat nam om naar Meeuwen te komen. Ook voor het opbouwen, bewaken en afbreken van onze tentoonstellingen konden we altijd op hem rekenen. Op onze jaarlijkse feestvergadering was hij de rustige en aangename tafelgenoot die genietbaar kon vertellen en meepraten over vele onderwerpen, waaruit zijn veelzijdige interesse moest blijken en bleek.

De abonnees van ons tijdschrift kenden Jef alias "van Lewie vanne Smiét" vooral als auteur van de vaste rubriek "Van horen zeggen". Het was stevast het eerste artikel dat af was en verdiende daarom alleen al een plaats vooraan in "De Reengenoten". Jammer genoeg zullen wij zijn grappige anekdotes en dito tekeningen voortaan moeten missen. Voor zoveel goeds dat van hem als mens en als werkend lid van de Reengenoten uitging, zeg ik namens de Meeuwense gemeenschap, namens het Verbond voor Heemkunde Limburg en namens al onze leden: dank u, goede vriend, en rust in hemelse vrede.

J. Bosmans

*Dankbaar aandenken aan
de Heer*

Jef Kerfs

echtgenoot van Mevrouw

Irma Aben

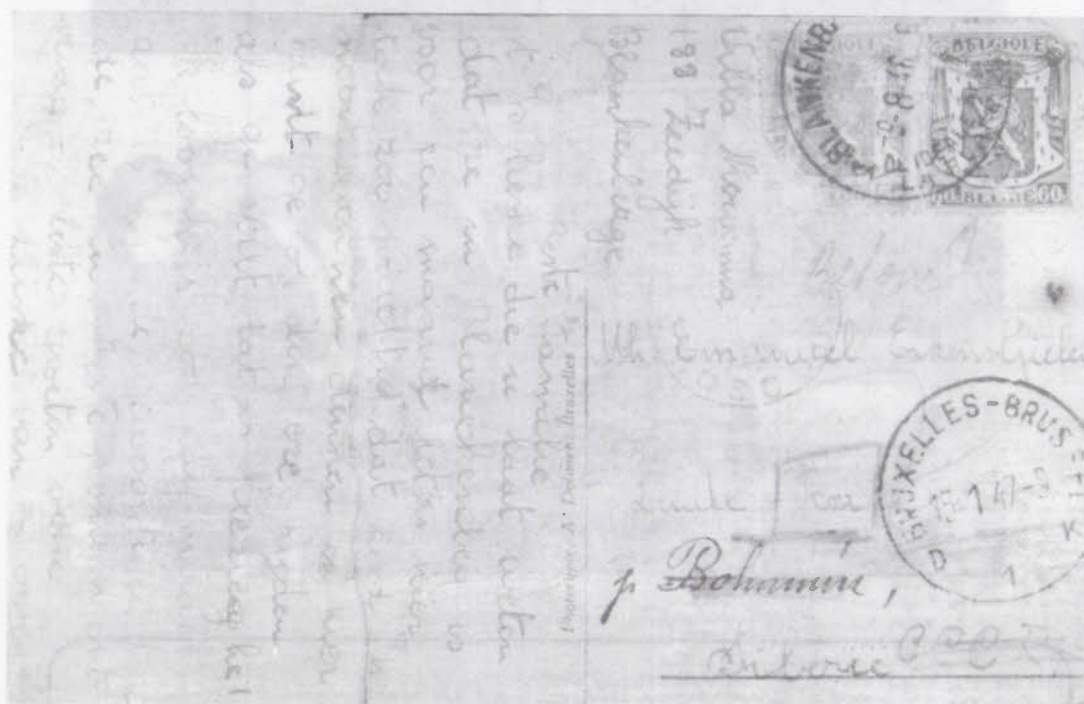
Gewezen leraar aan het Technisch Instituut Sparrendal

Penningmeester van G.O.S.S.U. Lanaken

Lid van Reengenenoten Meeuwen

*Hij werd geboren te Meeuwen op 18 mei 1930
en is overleden te Lanaken op 10 september 1995,
voorzien van de laatste H. Sacramenten.*

SIBERIE

Dat plaatsnamen die juist en goed geschreven zijn op een postkaart voor de postbode moeilijkheden opleveren, zal zelden voorkomen. Iedere "facteur" kent immers zijn route. Maar als je er op de onderste regel een locale benaming aan toevoegt, dan weten ze in Brussel niet of die plaats in het buitenland ligt of niet. En dan gebeuren er "straffe toeren". Begin augustus 1946 was Lieske van Doorke Gielen van de Wauberg als dienstmeisje met de familie Schollaert in Hasselt meegegaan op vakantie in Blankenberge. Zij schreef braaf een kaartje naar haar familie, die op het goed van "het hiérke van Siberië" woonde. Vrijmoedig of schroomvallig bekende zij daarin: "Ik loop hier zoo half naakt dat is hier de gewoonte en dan de zee in."

De omstandigheden zorgden ervoor dat haar bekentenis geen nodeloze paniek zaaide op het thuisfront. De kaart kwam immers pas op 15 januari 1947 bij Emmanuel Eyckens-Gielen op Siberië - het juiste adres - aan.

Op 9 augustus 1946 was de kaart in Blankenberge aan een tocht naar Bohemen en Moskou begonnen en na 5 maanden reizen was ze in het Siberië waar ze moest zijn.

De echte kaart bevindt zich in Meeuwen bij de familie Paesen-Eyckens, m.a.w. bij de dochter van de geadresseerde Manuël Eyckens van de Wauberg (Siberië), die welwillend de kaart met uitleg aan ons bezorgde.

Jozef Kerfs

DE KERKTORENBRAND TE MEEUWEN EN TE GRUITRODE OP 13 APRIL 1909

1. VOORGESCHIEDENIS

De St.-Martinuskerk van Meeuwen en de St.-Gertrudiskerk van Gruitrode behoren ongetwijfeld tot de belangrijkste historische gebouwen en bezienswaardigheden in onze gemeente. Beide kerken, opgetrokken in gotische stijl en nog altijd gestoffeerd met laat-gotisch beeldsnijwerk domineren de beide dorpskernen. Uitzwendig sluit het bedehuis van Meeuwen eerder aan bij de Brabants-Kempense variant (vooral bakstenen) terwijl de kerk van Gruitrode voornamelijk in mergel (dus in Maaslands-gotische stijl) werd gebouwd.

Nochtans is er een grote gelijkenis voor wat de bouwgeschiedenis betreft.

Hoogstwaarschijnlijk werden beide gotische kruiskerken in de eerste helft van de 16de eeuw gebouwd op de fundamenteën van een Romaanse voorganger.

Gereputeerde kunsthistorici als professor J. Timmers lieten zich in die zin uit en zij stelden dat alleszins het gewelf van de St.-Martinuskerk alsook het transept en het koor van de St.-Gertrudiskerk uit deze tijd stammen. Deze gelijklopende evolutie hield mogelijk verband met het feit dat de begevers van beide kerken, de commandeur van de Antonieten en de landcommandeur van de Duitse ridderorde eeuwenlang elkaars burens in Maastricht waren.

In Gruitrode was de Duitse Orde alleen aansprakelijk voor onderhouds- en herstellingswerken aan de kerk. In Meeuwen daarentegen werden de lasten en verantwoordelijkheden verdeeld: de pastoor stond in voor de werken aan het koor, de Antonieten voor de werken aan

het schip en de kruisbeuk, de gemeente voor de werken aan de toren en de zijbeuken. Het vastleggen en het afbakenen van deze taken en plichten was van belang, omdat beide bedehuizen nogal eens moesten gerenoveerd worden. Een plundering door Lorreinse huurlingen medio 17de eeuw en de aantasting door de tand des tijds waren hier niet vreemd aan.

Een ander probleem vormde de toename van de dorpsbevolking, waardoor de gebedsruimten na verloop van tijd te klein werden. Begin 18de eeuw was de kerk van Gruitrode ruimer opgevat dan deze van Meeuwen ofschoon er te Meeuwen toen al een vierhonderdtal communicanten waren, dubbel zoveel als in Gruitrode. Een verklaring voor de ruime aanleg van de St.-Gertrudiskerk en in het bijzonder van het koor kan wellicht gevonden worden in het feit dat de commandeur van Gruitrode er zelf naar de kerk ging en tijdens de misviering in het koor ging zitten.

Een vergroting van de St.-Martinuskerk werd in de loop van de 18de eeuw noodzakelijk. In 1755 werd in dit verband aan de noordzijde een schip van drie meter breedte toegevoegd. De totale breedte was nu opgelopen tot 14,80 meter en de oppervlakte bedroeg ongeveer 230 m².

In de 19de eeuw bleef de bevolking echter sterk toenemen. Het geboortecijfer bleef hoog, terwijl het sterftecijfer gevoelig daalde. Bovendien was de secularisatie in die periode in onze gewesten nog niet doorgedrongen en voerde bisschop Rutten van Luik een actief bouwbeleid van kerken, omdat de toenmalige

bedehuizen niet langer aan de noden van die tijd voldeden. Elders in de Limburgse Kempen en in het bijzonder in de welvarende teutendorpen resulteerde dit alles in de bouw van ruime, neogotische kerken. Zo werden er tussen 1900 en 1914 nieuwe bedehuizen te Hamont, Kleine-Brogel, Lommel, Neerpelt, Overpelt en St.-Huibrechts-Lille opgericht. In Bocholt daarentegen bleef de oude kerk behouden, maar werd de machtige westertoren met een gewicht van 2600 ton meer dan 9 meter verplaatst. Een huzarenstukje gerealiseerd door de ingenieurs Weiss en Morglia! Nadien werd tussen het schip en de verplaatste toren een travee bijgemetseld.

In Meeuwen en Gruitrode drongen zich destijds ook steeds meer vergrotingswerken op. In een schrijven aan de gouverneur, gedateerd 1 mei 1909 verklaarde pastoor Claes van Meeuwen het volgende: "Vandaag is de kerk reeds te klein voor de bevolking". Het inwonersaantal van Gruitrode was in 1910 opgeklommen tot 973, dat van Meeuwen tot 1397. Alleen al in de periode van 1 januari 1901 tot 1 januari 1910 was er in Meeuwen een natuurlijke aangroei van 218. Een vergroting was dus noodzakelijk, maar hoe deze zou moeten gerealiseerd worden, was vooralsnog een open vraag ... totdat de natuurelementen een handje toestaken.

Evolutie inwonersaantal

Jaartal	Meeuwen	Gruitrode
1816	770	576
1846	990	851
1910	1397	973

2. TORENBRAND 13 APRIL 1909

In de nacht van paasmaandag 12 op dinsdag 13 april 1909 werden de inwoners van Meeuwen en Gruitrode opgeschrikt door een hevig onweer. Volgens een ooggetuige uit Gruitrode luidde de noodklok en verlieten de dorpsbewoners hun bedsteden om de rozenkrans te bidden rondom de gewijde kaars.

Hadden de dorpingen misschien een voorgevoelen?

Het onweer dreef namelijk maar niet over. Rond half drie 's morgens sloeg de bliksem in op de kerktoren. Een vuurbol schoot recht naar beneden en spetterde uiteen op de toren, aldus nog onze getuige.

*GRUITRODE - Om half drie
Dinsdag morgen sloeg de bliksem
in onze kerktoren, en ontstak er
vuur. De toren brandde af. De klokken
smolten in de vlammen.*

*Het Algemeen Belang der Provincie Limburg
zaterdag 17 april*

Nagenoeg op hetzelfde ogenblik werd merkwaardigerwijze ook de kerktoren van Meeuwen door een blikseminslag getroffen. In Meeuwen speelde zich tijdens het vroege uur wellicht hetzelfde tafereel af als enkele kilometers verderop in Gruitrode. Hier waren de inwoners inmiddels massaal in de weer om zoveel als mogelijk van het kerkmeubilair te redden. De kerk werd leeggehaald. Beelden, stoelen, de kruisweg, de schilderijen en de Calvarieberg (enkel de banken bleven staan) werden in veiligheid gebracht. Pastoor Coenegracht, die door de gebeurtenissen zwaar was aangeslagen, bracht nog in extremis het H. Sacrament naar de pastorie. Korte tijd later was de kerktoren een prooi voor de vlammen.

Klokken smolten en het orgel werd zwaar beschadigd. De brandweer slaagde er niet in het schip te verwijderen. De torenen werden ongeveer dezelfde schade toegebracht. Het interieur van de toren was gedeeltelijk verwoest, er was opmerkelijke schade aan het dak en de klokken waren niet meer bruikbaar.

Smolten ook de klokken van de torenen. De klokken van de torenen waren zwaar beschadigd. Het interieur van de torenen was gedeeltelijk verwoest, er was opmerkelijke schade aan het dak en de klokken waren niet meer bruikbaar.

*Zicht op de
beschadigde
kerktoren
van Meeuwen*

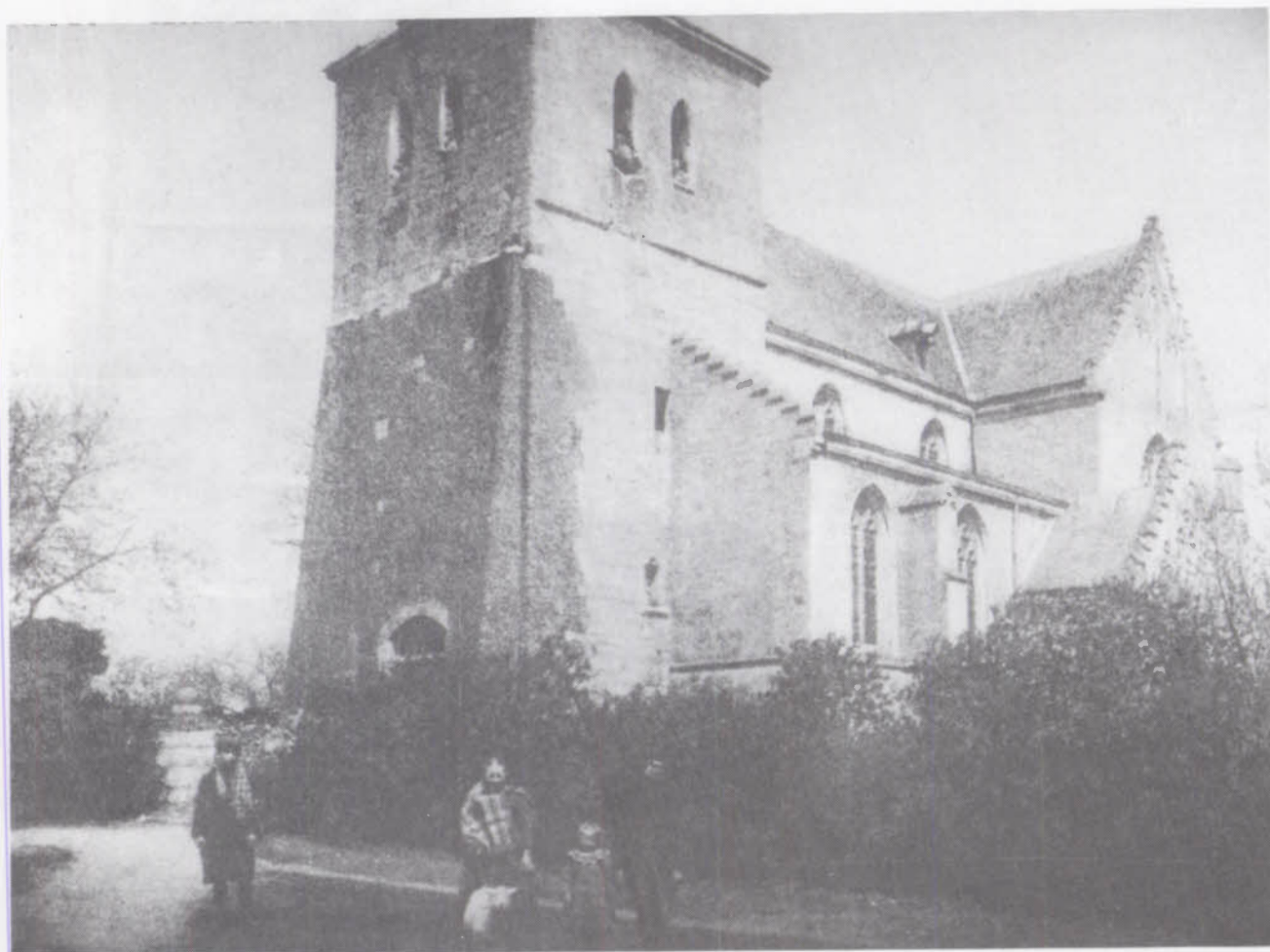
MEEUWEN - Maandag nacht om 2 ure viel de bliksem op onze toren en vernielde klokken en dak. In de namiddag werd vrouw Martinus Wuitjes door den bliksem ten gronde geslingerd in haar eigenhuis, maar kon ongedeerd weer recht

Het Algemeen Belang der Provincie Limburg
zaterdag 17 april

Stukken hout vielen, volgens onze ooggetuige, neer op de daken rondom de kerk. De huisraad, de klederen, het vee en al wat brandbaar was, werd uit de omliggende woningen gehaald. De inmiddels gealarmeerde brandweerlieden van Bree onder leiding van commandant Cober stelden alles in het werk om de vuurzee te bedwingen.

klokken smolten en het orgel werd zwaar beschadigd. De brandweer slaagde er wel in het schip te vrijwaren.

Te Meeuwen werd ongeveer dezelfde schade vastgesteld. Het metselwerk van de toren was gedeeltelijk verweerd, er was opmerkelijke schade aan het dak en de klokken waren niet meer bruikbaar.

De Romaanse toren van Gruitrode

Met de hulp van een aantal dorpsbewoners werd de nabijgelegen Itterbeek opgestopt. Onophoudend hielden mannen en vrouwen er pompen in werking door de hefbomen op en neer te duwen. Ondanks veel inzet en ijver was het vuur niet meer te overmeesteren. De toren ging nagenoeg helemaal verloren, de

In het blad "De onafhankelijke", editie van donderdag 15 april 1909, lezen wij met betrekking tot de torenbrand te Meeuwen het volgende: "*Tijdens een hevig onweder dat hier verleden maandag 's nachts woedde is de bliksem gevallen op den toren onzer kerk. Rond half drie zag men het eerst den brand. De toren is*

totaal verbrand, gelukkig heeft men de kerk en de aanpalende huizen kunnen redden". Het aankondigingsblad voor de stad Hasselt van zaterdag 17 april 1909 verstrekt nog bijkomende interessante informatie: tijdens de beruchte nacht was de bliksem ook verantwoordelijk voor een grote bosbrand te Meeuwen en heeft hetzelfde onweer schade veroorzaakt aan de kerk van Neeroeteren en de kerktoren van Stokkem.

Niet minder dan vier nabijgelegen kerken werden dus tijdens één en hetzelfde onweer door een blikseminslag getroffen en beschadigd. Toch was zo'n voorval niet echt uitzonderlijk. Zo werd de kerktoren van Meeuwen in het verleden trouwens meermaals door de bliksem getroffen, maar steeds was de schade beperkt gebleven. Uit een verslag van de Koninklijke Commissie voor Monumenten blijkt trouwens dat tijdens de zomer van 1909 meerdere kerktorens in de buurt door brand ten gevolge van een blikseminslag werden geteisterd. Een verklaring kan gezocht worden in het feit dat geen enkele toren was voorzien van een bliksemafleider.

3. TORENWERKEN IN MEEUWEN

In Meeuwen werd al de dag na de brand overeenkomstig een besluit van de kerkfabriek, Godfried Weerens uit Bree als schatter aangesteld. Samen met verzekeringsagent Vander Rit van "De Belgische Vereniging" stelde hij een staat van de schade op. Ofschoon de toren voor 30.000 frank en de drie klokken voor 6.000 frank verzekerd waren, werd met algemene consensus overeengekomen dat de verzekeringsmaatschappij in totaal 21.513 frank zou uitkeren (14.915 voor de herstelling van de toren, 2.731 voor de kerk en 3.867 voor de klokken).

Dit bedrag werd inderdaad officieel in vier schijven in de jaren 1910 en 1911 aan de kerkfabriek overgemaakt. In een brief aan de gouverneur, gedateerd 1 mei 1909 schreef pastoor Claes dan ook dat de kerkmeesters, die op voorhand deskundigen hadden geraadpleegd, zeer verheugd waren over de betreffende schatting. Ook vroeg de pastoor namens de kerkfabriek advies van de provinciaal bouwmeester, Leo Jaminé. Deze laatste werd al begin mei te Meeuwen verwacht, maar pas op 24 juni 1909 maakte hij er in gezelschap van twee deskundigen François Huybrigts en Polydoor Daniëls zijn opwachting om er de plaatselijke toren te inspecteren.

Ondertussen bleven de leden van de kerkfabriek niet bij de pakken neerzitten. Op dezelfde dag werd er een contract afgesloten met Constant Sergeys, klokkengieter uit Chênée nabij Luik.

Volgens de overeenkomst verbond Sergeys zich ertoe drie klokken te gieten *"naar de vormen van Hemony of Van den gheyn de vernaamste gieters die er bestaan hebben, en erkent door de toonkunstenaers"*. Hiervoor werd de specie van de gedeeltelijk gesmolten oude klokken met een gewicht van 1851 kg met ruim 632 kg nieuwe specie van rood koper en tin vermengd. Om zich van de kwaliteit en de degelijkheid van de hergoten klokken te vergewissen hadden de kerkmeesters het recht bij het gieten aanwezig te zijn en *"een staal te nemen op het oogenblik van het gieten om het laten te ontleden door eenen scheidkundige, ... die er moet in vinden de speciën in dezelfde evenredigheid als in de oude klokken"*. Blijkbaar heeft de kerkfabriek geen gebruik gemaakt van deze gelegenheid, want in een brief aan pastoor Claes precies twee jaar later liet Constant Sergeys weten dat *"de drie*

HERINNERINGEN

In mijn gesprekken met inmiddels overleden Meeuwenaren kwam af en toe ook de torenbrand van 1909 aan bod. De gegevens die ik noteerde zijn helaas te fragmentarisch voor een gedetailleerde reconstructie van de gebeurtenissen destijds. Toch zou het jammer zijn niet te onthullen, wat mijn zegslieden zich van het voorval herinnerden.

- Op 6 november 1982 vertelde de heer Marcel Vliegen (Mërsel Biénis) mij dat de brandweer van Bree te voet naar Meeuwen uitrukte met de brandspuit. In plaats van onmiddellijk te blussen moesten ze eerst wat eten, want ze waren wat "aangeluipe". Volgens mijn zegsman konden ze ook maar 15 à 20 meter hoog spuiten, wat te weinig was. Bij het herstellen van de toren hadden ook mensen van hier meegewerkt, o.a. Mathijs Nouwen (Tieske Biénis) van Meeuwen en Renier Creemers (Neerke Creemers) van Gruitrode. Het bouw-materiaal werd langs de buitenzijde van de toren omhooggetrokken met "kàtrols".

- Volgens de heer Henri Plessers (Harie Dreze) die ik op 9 oktober 1981 interviewde, stond er na de brand bij de kerk een houten staketsel waarin een grote bel hing om te luiden voor de missen, e.d.

- In notities van een gesprek met Jozef Vanbuel (Zjef Kan) een paar jaar geleden, lees ik: "water werd van brouwerij Indekeu met tonnen naar de kerk gebracht" en "op het kerkhof werd een klok aan schragen opgehangen".

- De heer Jean Schrijvers (Zjang Sjrievers) herinnerde zich op 12 oktober 1981 nog goed dat de toren om 4 uur 's morgens vuur vatte en dat hij de brand kon zien vanuit één van de twee gevelvenstertjes van Sjrievers in het dorp. Hij schreeuwde naar de andere gezinsleden dat de bliksem boven op de appel was ingeslagen.

- De heer Jaak Hoogmartens (Zjaakse Mëgisters) vermeldde terloops in een gesprek in juli 1983 dat Tieske Nouwen (Tieske Biénis) in 1910 te voet iedere dag aan de Royer toren ging werken.

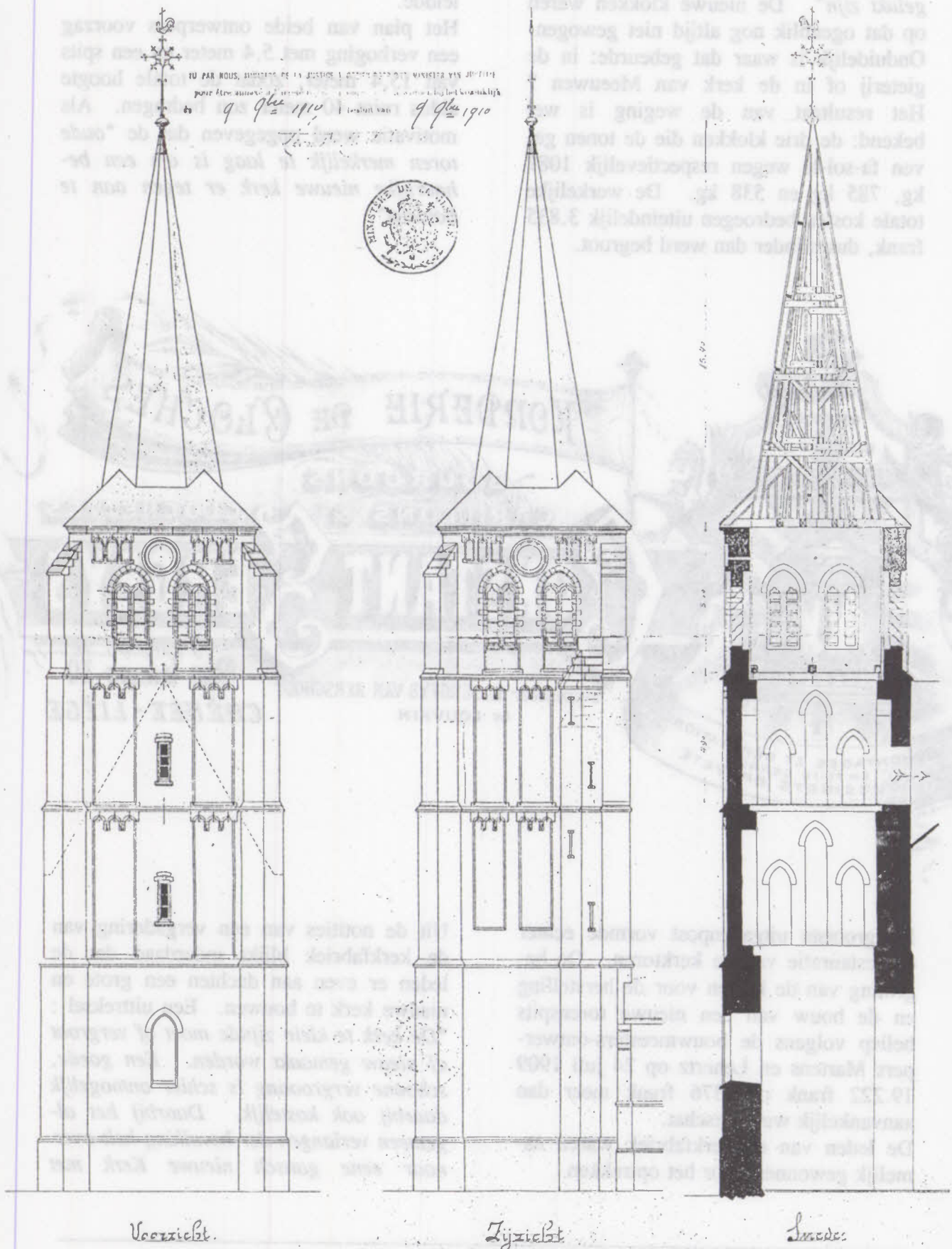
- De heer Jaak Brebels (Kuùb van Lèetje) ging op 2 oktober 1981 iets uitgebreider op de torenbrand in. Hij was ten tijde van de torenbrand een jaar of zeven. Bij de herstelling van de toren lag er bouw-materiaal op het kerkplein aan de pomp. Het nieuwe kruis werd op de toren geplaatst door Henri Moonen (Harie van Nolke). Alvorens de haan op de toren geplaatst werd, kwam men hem aan de schoolkinderen laten kijken. Vervolgens mochten alle schoolkinderen gaan kijken, hoe de haan op de spits werd gezet.

- Deze historie van de torenhaan werd me later ook bevestigd door mevrouw Helena Bosmans (Lena vanne Miéle). Volgens haar werd met de nieuwe haan huis aan huis bij de parochianen gecollecteerd voor het herstel van de kerktoren.

Jean Bosmans

Parochiale Kerk van Meeuwen. Plan voor het verhoogen van den toren en herstelling der torenspits

Leiden 2012 m.

*Stevant en Looen 24 Juli 1909.
De Bouwmeesters:
Jed: H. Martens, ged: H. Looen.*

klokken gegoten en wonderbaar wel gelukt zijn". De nieuwe klokken waren op dat ogenblik nog altijd niet gewogen. Onduidelijk is waar dat gebeurde: in de gieterij of in de kerk van Meeuwen? Het resultaat van de weging is wel bekend: de drie klokken die de tonen geven fa-sol-la wegen respectievelijk 1087 kg, 785 kg en 538 kg. De werkelijke totale kosten bedroegen uiteindelijk 3.835 frank, dus minder dan werd begroot.

van de toren wat tot bijkomende kosten leidde.

Het plan van beide ontwerpers voorzag een verhoging met 5,4 meter en een spits van 15,4 meter, zodat de totale hoogte aldus ruim 40 meter zou bedragen. Als motivatie werd opgegeven dat de "oude toren merkkelijk te laag is om een behoorlijke nieuwe kerk er tegen aan te bouwen".

De grootste uitgavenpost vormde echter de restauratie van de kerktoeren. De begroting van de kosten voor de herstelling en de bouw van een nieuwe torenspits beliep volgens de bouwmeesters-ontwerpers Martens en Lenertz op 24 juli 1909 19.222 frank of 1576 frank meer dan aanvankelijk werd geschat. De leden van de kerkfabriek waren namelijk gewonnen voor het optrekken

Uit de notities van een vergadering van de kerkfabriek blijkt inderdaad dat de leden er even aan dachten een grote en nieuwe kerk te bouwen. Een uittreksel: "De kerk te klein zijnde moet of vergroot of nieuw gemaakt worden. Een goede, schoone vergroting is schier onmogelijk daarbij ook kostelijk. Daarbij het algemeen verlangen der bevolking helt over naar eene gansch nieuwe Kerk met

heropbouw van den huidige toren ... Maar men bouwt slechts eenmaal, daarbij moet de Kerk een sieraad zijn voor het dorp ... Men moet dus schoon en groot bouwen tegen toekomstige vergroting der bevolking ..."

Zo'n kerk zou naar schatting 140.000 frank kunnen kosten, een bedrag dat zonder overheidssubsidies onmogelijk kon worden opgehoest.

De leden van de Koninklijke Commissie voor Monumenten bij monde van Polydoor Daniëls verzetten zich tegen de in hun ogen "grootheidswaanzin" en het "dorps-chauvinisme" van de Meeuwenaars. De Commissie kon onmogelijk akkoord gaan met de bouw van een naar eigen zeggen "église de dimensions colossales", een soort kathedraal te Meeuwen. De Meeuwenaars zouden ook al de hoogste toren uit de omstreken willen optrekken. Wilden zij zelfs de inwoners van Peer met hun toren van 75 meter, bijgenaamd "Reus der Kempen" naar de kroon steken?

Dit alles was ontoelaatbaar volgens de commissie en dus ving de kerkfabriek bot bij de toekenning van de broodnodige subsidies.

Met eigen middelen trachtte de kerkfabriek dan maar de kerktoren te restaureren en te verhogen overeenkomstig het bouwplan van Martens en Lenertz.

Hieraan kon de Koninklijke Commissie voor Monumenten wel haar goedkeuring verlenen maar op voorwaarde dat de oude galmgaten zouden behouden blijven. De schriftelijke toelating werd op 8 juni 1910 verstrekt.

Van de uitvoering van het grootschalige bouwproject werd dus noodgedwongen voorlopig afgezien. Pas in 1934 was het eindelijk zover: de oppervlakte van de St.-Martinuskerk werd toen voor een bedrag van 938.000 frank onder leiding

van architect Karel Gessler nagenoeg verdubbeld. Het oude koor werd bij die gelegenheid afgebroken en de drie beuken werden naar het oosten verlengd en tevens verbreed.

Onder druk van de omstandigheden waren de bouwactiviteiten aan de kerk in 1911 eerder beperkt. In navolging van de Koninklijke Commissie voor Monumenten had de minister van justitie op 9 november 1910 slechts de machtiging gegeven om de kerktoren te herstellen en te verhogen volgens plan. De werkzaamheden gingen in het voorjaar van het volgende jaar definitief van start. Aannemer van dienst was Henri Janssen uit Neerpelt, die al de nodige ervaring had opgedaan inzake kerkenbouw. De aannemer stond onder controle van bouwmeester Martens en een speciale commissie bestaande uit de pastoor, de burgemeester en de voorzitter van de kerkfabriek.

Het dagelijks toezicht werd evenwel toevertrouwd aan een opzichter, Hubert Wellens.

Van de oorspronkelijke toren restte na de brand alleen het metselwerk aan de buitenkant, waarvan het bovenste gedeelte over een hoogte van 6 meter zwaar was beschadigd.

Ook 250 m² binnenmetselwerk moest hersteld worden. Het puin werd opgeruimd en vervoerd voorbij het kerkhof op een plaats aangegeven door de burgemeester.

De restauratie en verhoging gebeurden op een deskundige wijze en degelijke materialen werden gebruikt. Zo wilden de verantwoordelijken alleen mergel uit de groeve van Sibbe bij Valkenburg omdat deze van een betere kwaliteit zou zijn. Merkwaardig is wel dat de oude galmgaten werden dichtgemetseld en vervangen door panelen tot groot ongenoegen van de Koninklijke Commissie

voor Monumenten.

Wilde de kerkfabriek zich misschien op die manier revancheren op de betreffende commissie? In ieder geval bleef de reactie niet uit: op last van de commissie werden bijkomende werken met een meerkost van ruim 633 frank opgelegd. Een gewelf in ijzer en steen moest plotseling boven de drie klokken worden aangebracht, zodat in geval van brand het vuur zich niet zou kunnen verderzetten. Ondanks alles werden de werken op 18 september 1911 voltooid. Half oktober werd de kerktoeren een eerste keer gekeurd en goed bevonden. De definitieve keuring vond plaats op 9 mei 1912 in aanwezigheid van Jaminé, Martens, aannemer Janssen en de leden van de kerkfabriek.

Inmiddels waren de werkelijke kosten van de restauratie en verhoging opgelopen tot 19.552 frank, dus 1906 frank meer dan van de verzekeringsmaatschappij "De Belgische Vereeniging" werd ontvangen. Vermits hun eigen financiële middelen zeer gering waren, deed de kerkfabriek een beroep op het gemeentebestuur om toelagen te verwerven. Burgemeester en schepenen gingen hierop in en zij kwamen met enkele duizenden franken over de brug.

4. TORENWERKEN GRUITRODE

In tegenstelling tot de kerktoeren van Meeuwen werd deze van Gruitrode helemaal afgebroken overeenkomstig het advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten. Bij de inspectie van de toren op 24 juni 1909 stelden de leden Jaminé, Huybrichts en Daniëls vast dat de afbraak van de toren ook zonder vergroting van de kerk noodzakelijk was. De Romaanse toren verkeerde wegens de brandschade in veel te slechte staat. In

een brief aan de gouverneur, gedateerd 9 juli 1909 schreef Daniëls in dit verband het volgende: "*A Gruitrode la démolition de la tour s'imposerait, si même il n'était question d'agrandissement de l'église ...*" Gruitrodenaren Jan Kerkhofs en Jaak Janssen stonden in voor de opruiming van het puin van de toren.

Puin ruimen in Gruitrode

Met karren werden de resten en het verteerd hout vervoerd en gestort in de Verlorenstraat. In Gruitrode zouden in de daaropvolgende maanden de verbouwingswerken eveneens geleid worden door de bouwmeesters-ontwerpers Martens en Lenertz en werd tevens een beroep gedaan op aannemer Henri Janssen uit Neerpelt. Opzet was een nieuwe neogotische toren een vijftal meter naar het westen te bouwen waardoor het schip met één travee kon verlengd worden.

Op deze wijze zou de gotische kerk, volgens Daniëls "*une des plus belles de notre Campine limbourgeoise*" haar eigenheid kunnen behouden en toch voldoende plaats kunnen bieden aan het

toegenomen aantal gelovigen. De kerkfabriek van Gruitrode vond voor de realisatie van dit bouwproject steun bij het gemeentebestuur. De totale kosten werden op 9 juli 1910 geraamd op 67.138 frank. De gemeenteraad en de bestendige deputatie verleenden begin 1911 hun goedkeuring zodat eindelijk de bouwwerken konden beginnen. Pas anderhalf jaar later, in december 1912, waren de verbouwingen definitief voltooid.

Er was feest toen Renier Creemers het kruis met de bol en de weerhaan op de torenspits plaatste.

De werkelijke kosten bedroegen 66.123 frank, dus minder dan werd verwacht. Bovendien kon de kerkfabriek rekenen op subsidies ten bedrage van 20.984 frank. Het kerkbestuur droeg 7.181 frank bij. Er bleef nog een financieel tekort van ruim 37.950 frank dat door het gemeentebestuur werd bijgepast.

Hiervoor moesten wel heidegronden en dennebomen worden verkocht. Wegens geldgebrek zag de kerkfabriek voorlopig af van de aankoop van twee klokken en een nieuw orgel ter vervanging van het verbrande orgel van Joseph Binvignat (1755-1849). Pas na de Eerste Wereldoorlog, in 1919, gaf het kerkbestuur aan orgelbouwer Jules Geurts uit Berchem opdracht om voor 12.000 frank een nieuw instrument te maken.

De St.-Gertrudiskerk zonder de nieuwe neogotische toren werd op 19 januari 1935 beschermd.

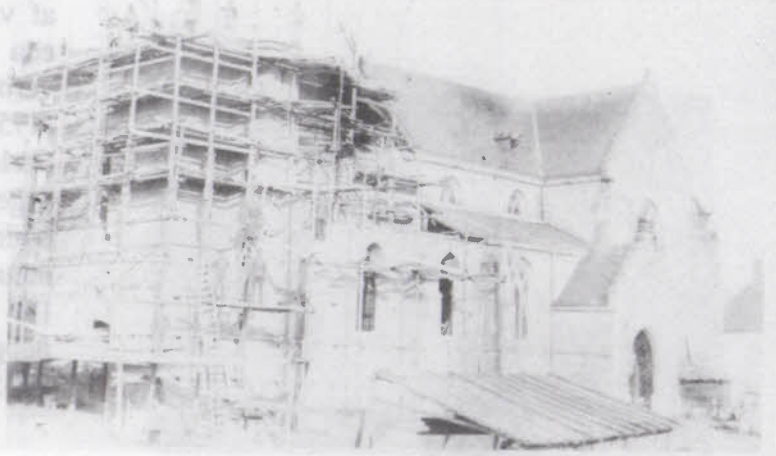
5. DE BOUWMEESTERS

Bij de verbouwing ten gevolge van de torenbrand aan de St.-Martinuskerk en de St.-Gertrudiskerk waren er heel wat verantwoordelijken betrokken. Naast de leden van de beide kerkfabrieken, pastoor Claes van Meeuwen, pastoor Coenegracht van Gruitrode, de gemeenschappelijke aannemer Henri Janssen uit Neerpelt, speelden vooral provinciaal toezichter Leo Jaminé, architect Vincent Lenertz en de timmerman-bouwmeester Hyacinthus Martens een hoofdrol. In de periode voor en na de laatste eeuwwisseling werd trouwens de bouwwereld in Noord-Limburg beheerst door dit driemanschap.

*Zo maak je een
nieuwe torenspits*

Steigers, ladders en katrollen

*Bouwvakkers betrokken bij de
wederopbouw van de kerktoeren*

*De laatste loodjes:
de spits wordt met
leien bekleed.*

**a. Leo Jaminé (Hasselt 16 april 1858
- Hoepertingen 4 oktober 1921)**

Hij volgde zijn grootvader Lambert en vader Herman op als provinciaal architect. Plannen voor restauratie en nieuwbouw van heel wat Limburgse kerken en richtlijnen voor arbeidershuisvesting werden door hem opgesteld. Zowel op de verbouwingen aan de St.-Gertrudiskerk te Gruitrode, als op deze van de St.-Martinuskerk van Meeuwen hield hij namens de provincie en gouverneur toezicht. Enkele keren heeft hij in beide dorpen de werkzaamheden geïnspecteerd en hij stond ook in voor de voorlopige en definitieve keuring. Een interessant detail : bij deze gelegenheden nam Leo Jaminé stevast de tram tot in Ellikom. Van hieruit ging het dan verder met het "voitureken" van pastoor Claes naar het centrum van Meeuwen.

**b. Hyacinthus Martens (Stevoort
30 augustus 1847 - Stevoort
18 februari 1919)**

In navolging van zijn vader volgde Hyacinthus Martens een opleiding als timmerman en werd door zelfstudie "architect" of bouwmeester zoals hij zichzelf noemde. Van een zestigtal Limburgse kerken waaronder deze van Meeuwen en Gruitrode ontwierp hij de plannen voor herstellingen maar ook voor nieuwbouw in neoromaanse of neogotische stijl. Ambachtsman Martens werd blijkbaar door de Koninklijke Commissie voor Monumenten niet als deskundig aangezien. De betreffende commissie drong hem de samenwerking op met gediplomeerd architect Vincent Lenertz. En inderdaad, zowel voor wat betreft de verbouwingen aan de St.-Martinuskerk als aan de St.-Gertrudiskerk kwam zo'n

samenwerking tot stand. Het was echter Hyacinthus Martens die nauwlettend toezicht hield op de bouwwerkzaamheden. Hij was eerder de praktijkman-opzichter ter plaatse.

**c. Vincent Lenertz (Echternach
22 april 1864 - Leuven
26 augustus 1914)**

Professor Vincent Lenertz was hoofd van het tekenbureau van de Leuvense universiteit. Al spoedig wierp hij zich op als een artistieke inspirator en vormgever van heel wat neogotische interieurs. Lenertz werd vooral een gewaardeerde ontwerper en tekenaar van kerkmeubilair. Zijn enige bijdrage aan de verbouwingen van de kerken van Meeuwen en Gruitrode bestond in het in samenspraak met Martens ontwerpen van beide plannen en het opstellen van de lastenboeken respectievelijk juli 1909 en juli 1910.

Tijdens de Duitse opmars in België werd hij voor zijn huis in Leuven, op 26 augustus 1914 doodgeschoten en ging de inboedel van zijn architectenbureau inclusief de plannen volledig verloren. Mogelijk bevonden zich op zijn bureau toen nog plannen voor de bouw van een nieuwe pastorie te Gruitrode, één van zijn laatste realisaties.

6. ALGEMEEN BESLUIT

De 16de-eeuwse gotische kerken van Meeuwen en Gruitrode werden toevallig in de vroege ochtend van 13 april 1909 ten gevolge van een blikseminslag door een torenbrand getroffen. Ook voor wat betreft de daaropvolgende verbouwingswerken waren er treffende gelijkenissen: in beide gevallen waren dezelfde architecten en aannemers aan het werk.

Hyacinthus Martens
(Stevoort 30 augustus 1847
- Stevoort 18 februari 1919)

Geloofd zij Jezus-Christus, Amen.
Bil voor de zielertus van zaliger den Heer

Hyacinthus MARTENS

weduwnaar van Madame
Catharina EVERAERTS

Bouwnmeester

*Gemeenteraadslid en lid van 't Kerkfabriek,
Lid van de broederschap van den H. Rozenkrans,
van Franciscus Salazar, van den H. Jozef en
eeredid van 't Vriendinns Genootschap.*

Hij werd geboren te Stevoort, den 30en Augustus
1847, en ontsiep aldaar den 18en Februari 1919, na
versterkt te zijn geweest met de genademiddelen
onzer Moeder de H. Kerk.

Hij was rechtveerdig, rechtzinnig en vreesde
God. (Job 1)

De dood der rechtveerdigen is geen dood: zij
slapen zachjes op de aarde om in den hemel te
ontwaken. (H. Alf. Lig.)

Hij was een deffig man. Waardig, vol eenvoud
was zijn voorkomen. Zijn hartgoedheid lichtte
door zijn open gelaat en deed hem beminnen door
die hem kenden. Geen voorbijganger schier, met
wien hij niet een hartelijken - goeden dag - wisselde.
Dat vriendelijk zijn was de natuurlijke uitloei
zijner goede inborst.

Trotsch mocht hij gaan op zijn grond-eerlijkheid,
door eenieder gekend en geroeind.

Zijne hefdadigheid liet geen enkel goed werk ter
zijde en doorgaans verkies hij goed te doen in stilte.

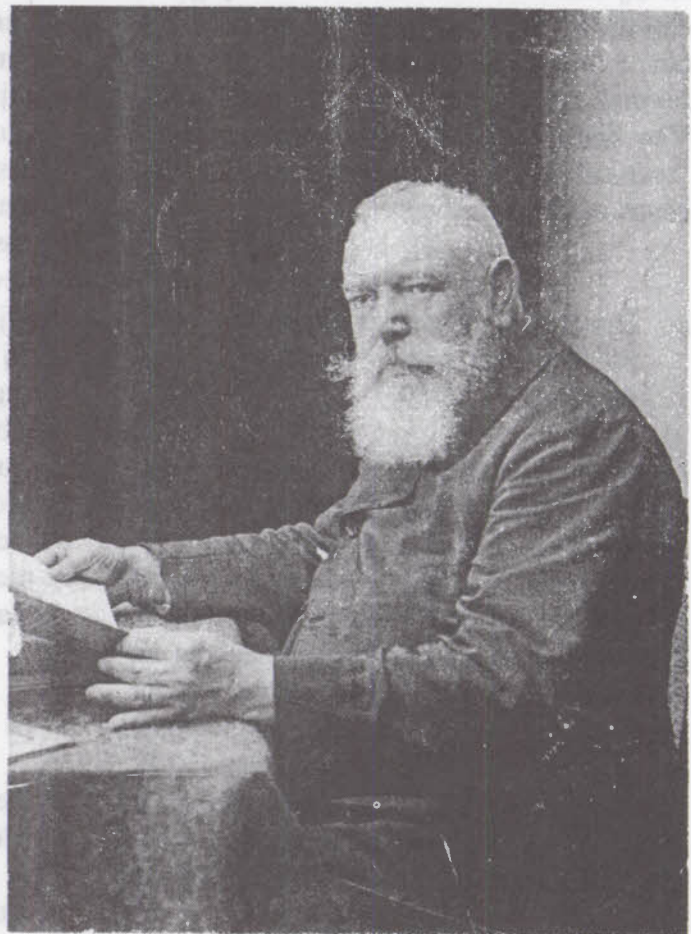
Vaartwel dierbare broeder en zuster: vaartwel
dierbare schoonzuster die zoo lange jaren mij
trouw ter hand stond en mijne laatste pijnlijke
dagen door uw goede zorgen wist te verzachten.

Weest getroost, gij allen die mij bemindat: ik
verlaat eene aarde van ellende om het rijk van
vrole binnen te treden.

*Barmhartige Jezus, geef hem de eeuwige rust,
(1. en 7 q.)*

De plechtige tijkdienst, gevolgd van de begrafenis,
zal plaats hebben in de parochiekerk van
Stevoort op Zaterdag, 22 Februari om 10 1/2 uren.

Harck-de-Stad, drukk., Brems.

Leo Jaminé (Hasselt 16 april 1858
- Hoepertingen 4 oktober 1921)

De schade aan de toren van de St.-Gertrudiskerk te Gruitrode was echter blijkbaar groter, zodat de verantwoordelijken beslisten de Romaanse toren helemaal af te breken en een nieuwe neogotische toren iets verderop te bouwen. Op deze wijze kon het kerkgebouw vergroot worden. In Meeuwen daarentegen werd alleen de bestaande toren hersteld en verhoogd. Een vergroting was voorlopig niet mogelijk omdat er geen subsidies werden toegekend.

Johan Corstjens

NEEROETEREN - Bij het onweder van maandag nacht, sloeg de bliksem op de kerktoeren en beschadigde hem nog al merkkelijk.

STOCKHEIM - Bij het onweder van maandag sloeg de bliksem op den kerktoeren met veel schade.

Te Opgrimbie viel hij op eene eik en op een telegraafpaal.

*Uit: Het Alegemeen Belang der Provincie Limburg
zaterdag 17 april 1909*

Belangrijkste bronnen en werken

- Pastorie Meeuwen, par. archief.
- Gemeentehuis Meeuwen-Gruitrode, gemeentelijk archief.
- Provinciaal archief- en documentatiecentrum Hasselt, kranten.
- Bulletin der Koninklijke Commissie voor Kunst en Oudheidkunde, 1909, 1910, 1911, 1913
- A. Claassen, Relig. Neogotiek in de Teutendorpen, Neerpelt, 1989, 215 p.
- J. Grauwels, De aartsdekenale visitaties van het dekenaat Maaseik (1646-1726). In : Het Oude Land van Loon, jg. XXXVIII, 1983, p. 27-230.
- J. Timmers, De kunst van het Maasland II, Assen, 1980, 385 p.

ONDERZOEK NAAR LANDGEBRUIK

Einde mei ontvingen we een brief van de heer Joël Burny uit Hasselt met groeten, dank en een stand van zaken in verband met zijn onderzoek naar het landgebruik in en rond de vallei van de Abeek te Meeuwen in het begin van de twintigste eeuw.

Rond de jaarwisseling verscheen in DE REENGENOTEN een oproep tot de inwoners van Meeuwen. De oproep was vooral gericht aan mensen die al wat op jaren komen. We hadden namelijk ervaren dat de jongere mensen omzeggens niets meer afweten van wat men tot voor 1950 buiten deed in het boerenleven van toen. Met "buiten" bedoelen we elders dan in de moestuin en ook niet zozeer in de velden, maar wel langs de wegen, op de rijen, in de eikegrachten, langs de beek, in de heide, in de dennenbossen. Met wat men daar deed bedoelen we sjabberten steken, russen steken, hooien, weteren, beken vegen, spelden scharren, mutsaarden binden, heide maaien, koeien leiden, koeien hoeden, koeien drijven, koeien tuieren, koeien kniebanden, koeien die gaan "bizzen" enz.

Veel oudere inwoners van Meeuwen hebben me hierbij geholpen. In totaal ben ik 22 keer te gast geweest bij 16 verschillende inwoners van Meeuwen. Dat waren mensen - mannen én vrouwen - van de gehuchten Luythegge, Luttelmeeuwen, Koestraat, de Heide, Gestel, Genits en nog andere plaatsen. Voor een buitenstaander - ik woon in Hasselt - was het telkens een hele belevenis om zo gastvrij ontvangen te worden in Meeuwen.

Het maakt immers een groot verschil of men over landgebruik iets probeert te begrijpen in Bokrijk of als men het kan vernemen van mensen die het zelf nog gedaan hebben. Ik ben er iedereen heel erg dankbaar voor. Een extra woord van dank verdienen zeker de heer André Vanhemel en zijn echtgenote. Ik wil hier ook respectvol herinneren aan mijn bezoek bij wijlen de heer Jozef Vanbuel (Jef Kan) van het Genits.

In de komende maanden begint het neerschrijven van een "lang verhaal" over al de besproken onderwerpen. Hierbij blijf ik in contact met de voorzitter van de Reengenoten, de heer Jean Bosmans. Het is goed mogelijk dat enkele extra vragen zullen opduiken. Om aan te vullen wat ik mocht vernemen over het Schaapsven, bij de paalsteen op de grensscheiding met Opglabbeek, zoek ik nog iemand van eerder hoge leeftijd die woont of woonde in het gehucht Ophoven onder Gruitrode. Wie kan hierbij helpen?

Met herhaalde dank aan iedereen,

Joël Burny
A. Vesaliuslaan 8
3500 HASSELT
tel. (011)23 39 29

P.S. U kunt in Meeuwen ook gemakkelijk contact nemen met J. Bosmans (011)79 21 64.

STUDIEBEURS PLESSERS

In "DE REENGENOTEN" achtste jaargang nr. 1, verscheen het eerste artikel over de studiebeurs PLESSERS. Op bladzijde 54 en 55 publiceerden we de volledige tekst van het testament van Hubertus PLESSERS waarbij hij een studiebeurs fundeert en al zijn bezittingen schenkt aan deze stichting.

De beurs was voor bloedverwanten (deze met voorrang) of jonge lieden, geboren te Meeuwen, die zich geroepen voelden tot het priesterschap. De beurs kon toegekend worden vanaf de grammatica (tweede Latijnse) vroeger vijfde Latijnse tot de student zijn Latijnse humaniora voltooid had, en dan verder voor de twee jaren filosofie en de vier jaren theologie. De toekenning van de beurs beëindigde wanneer de nieuwe geestelijke een aanstelling kreeg waardoor hij een verzekerd inkomen genoot. Indien de kandidaat, b.v. na de humaniorastudies, zich niet geroepen voelde tot het priesterschap stopte de toekenning van de beurs.

In het gunstigste geval kon een kandidaat gedurende 10 à 12 jaar de beurs ontvangen. Vaak was dit niet zo, omdat een oudere ge-rechtigde de nieuwe aanvragen bareerde. Enkele kandidaten vielen telkens uit de boot.

Collateurs of beheerders van de beurs waren de pastoor en kapelaan van Meeuwen samen met de naaste bloedverwant van het mannelijk geslacht, tot er een priester bloedverwant was die de beurs genoten had. Vanaf dan was hij de derde collateur. Als eerste collateur stelde Hubertus Plessers zijn neef, Jan Michiel Plessers aan, woonachtig te Meeuwen (zie tak A). Als ontvanger van de inkomsten, verantwoordelijk voor de kwijtingen enz. stelde hij twee andere neven aan nl. Hendrik en Lambertus Plessers (zie tak A).

Nu zijn de collateurs twee leden van de provinciale commissie van studiebeurzen, waar de aanvragen ook dienen gedaan te worden. De leden van de commissie zien even nauwkeurig toe als vroeger of alles volgens de regels verloopt. De ingediende aanvragen en stambomen worden nog altijd gewetensvol bestudeerd. De studiebeurzen van de provincie Limburg worden nu beheerd door:

Dienst Studiebeursstichtingen
Provinciehuis
Universiteitslaan 1

3500 Hasselt

In de loop der jaren zijn de bedragen van de beurs aangepast. Tot 1920 bedroeg de beurs 400 fr. Vanaf 1925 kreeg een humaniorastudent 305 fr. en voor hogere studies was een bedrag van 710 fr. voorzien.

Na wereldoorlog II waren er drie tarieven: 750 fr. voor de humaniorastudent die aan een college studeerde in de woonplaats van zijn ouders, 1000 fr. voor humaniorastudies niet in de woonplaats van de ouders en 1575 fr. voor studies in de theologie.

Nog later waren er weer twee tarieven, resp. 1250 fr. en 3000 fr. Momenteel bedraagt de beurs 3000 fr. voor humaniorastudies en 6000 fr. voor theologie. Indien de beurs vacant is wordt dit telkenjare door de beurzencommissie officieel kenbaar gemaakt.

Wie de beurs toegekend krijgt moet ieder jaar een verlenging aanvragen bij de beurzencommissie. De aanvraag dient voor 1 april van het lopende schooljaar te gebeuren.

HUBERTUS PLESSERS

Hubertus PLESSERS werd geboren te Meeuwen op 30 augustus 1757 als zoon van Lambertus Plessers en Margaretha Smeets alias Nouwen.

Hij bleef, ongehuwd, wonen bij zijn broer Jan.

Zijn testament, met de stichting van de studiebeurs PLESSERS, legde hij vast, enkele maanden voor zijn dood.

De notariële akte werd verleden voor notaris Wadeux van Bree op 28 juni 1823. Als getuigen waren aanwezig : Arnold Indekeu, brouwer, Jozef Beunis, Henri Coetsen en Petrus Hollanders, allen landbouwers wonende te Meeuwen. Hubertus Plessers was ziek, maar beschikte over zijn geestelijke vermogens.

Hubertus Plessers overleed op 29 augustus 1824, om 7 u in de namiddag. Aangifte van het overlijden deden Jan Michiel Plessers, 44 jaar, akkerman, neef van de overledene, en Joseph Beunis, 47 jaar, buurman.

Testamentair een studiebeurs stichten was niet gewoon voor een leek. Het motief voor de stichting kennen we niet. Uit het testament en uit de familiale omstandigheden kunnen we wel een en ander afleiden. Maar voor de rest blijft het gissen.

Als inwonende "suikeroom" kreeg Hubertus zijn natje en zijn droogje in de familie van zijn broer. Wie ongetrouwd bleef kreeg onderdak bij familie. Dat was de gewone regel; einde 20ste eeuw heet dit "mantelzorg". Maar die zorg was op zijn minst wederkerig. Zijn broer Jan 1751 overleed al in 1799, 48 j. oud. De weduwe Catherina Palmaers, bleef achter met 7 kinderen, in leeftijd variërend van 7 tot 22 jaar, allen ongehuwd. In 1808 overleed ook Catherina Palmaers. Ook toen waren alle kinderen nog thuis. Hubertus Plessers heeft dus zeker zijn steentje bijgedragen tot het "grootbrengen" van de kinderen Plessers.

De speciale band met deze kinderen komt tot uiting in het testament. Zijn neven Lambert, Jan-Michiel en Hendrik worden bij het beheer van de beurs betrokken. De beurs diende in de eerste plaats om familie toe te laten verder te studeren. In het testament wordt onder nr. 6 gespecificeerd dat de eerste bezitter van de beurs een "*klijn neef*" (=achterneef) van de fondateur moet zijn. Wilde één van zijn neefjes gaan studeren?

Vermoedelijk heeft ook de toenmalige pastoor van Meeuwen een beetje geholpen opdat de aardse goederen, na de dood van Hubertus, nuttig zouden worden besteed.

In ieder geval was het een mooi gebaar van Hubertus Plessers. Enkele jongelingen maakten dankbaar gebruik van de geboden studiekansen.

Nalatenschap van Hubertus Plessers

Landerijen en grond

In Meeuwen

- op de Berenheide
dennebos-boulevard
89.20 a
- aan Reymansbos
boulevard
48.10 a
- Royerveldje
bos
08.80 a
- aan de ronde straat
bos
08.30 a
- houtkamp
boulevard
1.20.60 ha
- Pannerskamp
boulevard
46.30 a

- Geerke in het dorp
bouwland
20.20 a
- in het dorp
weide
03.20 a
- Kerkeveld
bouwland
68.80 a
- op het Genits
bouwland
03.70 a
- idem
Huis nr. 85
01.00 a
- Pastorijbeemden
hooiland
09.10 a
- idem
hooiland
10.70 a

totaal : 4.38.00 ha

In Wijshagen

- in den Damp
dennebos
79.70 a

totaal : 5.17.70 ha

Bovendien waren er nog renten van uitstaande gelden.

Aanvragers studiebeurs Plessers

Bij het overlopen van de lijst van de kandidaat-beursgenieters van de studiebeurs PLESSERS valt het op dat er geen enkele kandidaat verwant is van moederszijde. Nochtans staat in het testament van Hubertus PLESSERS dat de *naaste*

bloedverwanten van de stichter, zoo van den vaders kant als van den moeders kant zullen altijd het voorrecht hebben tot het genieten van de gezegde beurs ...

"Moederszijde" is de familie Smeets, alias Nouwen van Ellikom. De moeder van Hubertus Plessers was Margaretha Smeets, alias Nouwen, geboren te Ellikom in 1723 en gehuwd te Ellikom in 1750 met Lambertus Plessers.

De kandidaten langs deze tak moeten er wel een aardig stukje genealogisch spoorwerk voor over hebben indien ze een aanvraag overwegen. Er zijn geen gekende kandidaten Smeets-Nouwen. Men kan dus ook niet terugvallen op "modelstambomen" van vroegere kandidaten.

Alle gekende beursgenieters zijn afstammelingen van Lambertus PLESSERS, broer van de stichter, of van Caspar PLESSERS, oom van de stichter. (zie tak A en C). Niemand uit tak B maakte aanspraak op de beurs, er waren en zijn nochtans zeer veel afstammelingen van Walter PLESSERS MB. 1713 en Maria Smets. (tak B).

De hierna volgende lijst geeft een overzicht van de gekende sollicitanten voor de beurs PLESSERS. De periode van 1823 (stichting van de beurs) tot einde 19de eeuw bleef, door het ontbreken van beschikbare gegevens, onvolledig. Voor het samenstellen van deze lijst werd dankbaar gebruik gemaakt van gegevens die zich bevinden op de provinciale dienst voor studiebeurzen. Op het Rijksarchief te Hasselt bevindt zich nog een hele bundel niet-geklasseerde stukken betreffende de studiebeurs PLESSERS.

Deze stukken werden eveneens ingezien. Zij gaan voornamelijk over het beheer van de goederen die door Hubertus Plessers beschikbaar gesteld werden en waarvan de opbrengst diende voor de studiebeurs.

Wanneer gingen sommige stukken verloren ?

Hierop kan geen antwoord gegeven worden.

Aanvankelijk hadden de pastoor en kape-
laan van Meeuwen een flinke vinger in
de pap, zodat het archief van de pastorie
te Meeuwen de oplossing zou kunnen
brengen. In dit archief is over de beurs
PLESSERS niet veel bewaard gebleven :
uit 1882 een afschrift van het testament
van Hubertus PLESSERS, van de hand
van pastoor Claes van Meeuwen, een
aanbevelingsbrief van pastoor Devue uit
1857 voor een student uit Meeuwen (zie
verder) en een brief van pastoor Vran-
cken uit 1945 die zich vragen stelt rond
deze studiebeurs.

Bepalen van de graad van verwant- schap met de beursstichter

Om in aanmerking te komen voor het be-
komen van de studiebeurs PLESSERS

diende en dient men een bewijs van
verwantschap voor te leggen.

Lambertus PLESSERS en Margaretha
Smeets, ouders van de stichter zijn in
eerste graad verwant, zijn grootouders
Jan PLESSERS 1680 en Elisabeth
Raeymaeckers zijn in de 2de graad
verwant. Hetzelfde geldt voor zijn broer
Jan, gehuwd met Catherina Palmaers en
zijn zuster Catherina, gehuwd met
Mathijs Paesen. Afstammelingen van de-
ze beide echtparen dienen voor iedere
generatie een graad bij te tellen.

Iets moeilijker ligt het voor de ooms (en
tantes) van de beursstichter. Om de
graad van verwantschap te bewijzen dient
men *eerst terug te gaan tot de ge-
meenschappelijke voorvader* i.c. Jan
Plessers x E. Raeymaeckers en dan weer
naar beneden. Gaspar en Walter Ples-
sers, oom van de stichter Hubertus Ples-
sers gelden als derde graad verwant, hun
kinderen zijn in de vierde graad verwant
en zo verder.

Onderstaand schema ter verduidelijking.

GROOTOUDERS van de beursstichter = 2de graad

Joannes PLESSERS x Elisabeth Raeymaeckers

OUDERS beursstichter = 1ste graad

Lambert
° M.B. 1711
x
Margaretha Smeets

OOMS van de beursstichter = 3de graad

Walter	Gaspar
° M.B. 1713	M.B. 1716
x	x
Maria Smets	Anna Maria Driesen

hun kinderen zijn in de 4de graad verwant

BROERS/ZUSSEN van de beursstichter = 2de graad

Jan	Cath.	Hubertus
° M.1751	° M.1753	° M.1757
x	x	x
C. Palmaers	M. Paesen	stichter beurs PLESSERS

Kandidaat-beursgenieters

Het jaartal voor de naam van de kandidaat verwijst naar het jaar waarin de aanvraag tot het bekomen van de studiebeurs Plessers ingediend werd. De nummering is eveneens in het schema opgenomen.

1. 1843 JAN HENRI PLESSERS

Voor het schooljaar 1843-1844 werd aan Jan Henri Plessers, student aan het klein seminarie te St-Truiden de studiebeurs toegekend met de vermelding dat hij ze kreeg tot aan het einde van zijn studies. Om de familieverwantschap te bewijzen werd vermeld dat hij een zoon was van Pieter Plessers van As, deze was een zoon van Jan Plessers, die op zijn beurt een zoon was van Gaspar Plessers, broer van Lambert Plessers vader van de stichter van de beurs Hubert Plessers. Jan Hendrik PLESSERS werd geboren te Niel-As in 1826. In het schooljaar 1843-1844 was hij vermoedelijk in zijn laatste jaar humaniora. Waarom hij de beurs niet vroeger kreeg is niet bekend. Ook niet wanneer hij zijn studies stopte. Hij huwde te As in 1852.

2. JAN MATHIAS REIJNERS ?

Tussen de niet-geklasseerde stukken "studiebeurs Plessers" op het Rijksarchief te Hasselt komt een aanbevelingsbrief voor ten gunste van Mathias Reijners van Meeuwen.

J.M. Reijners is in 1857 student te St.-Truiden in het seminarie. Pastoor Devue staaft de aanvraag met de mededeling dat de student geboren is te Meeuwen en dat hij volgens artikel 5 de gemelde beurs mag genieten, daar hij op de tweede school of grammatica zit. Bijgevoegd werd een getuigschrift afgeleverd door de directeur van St.-Truiden.

Of J.M. Reijners de beurs kreeg is niet geweten.

3. 1898 DIONYSIUS TRUYEN

Denis Truyen werd op 24 september 1892 te Beek (Bocholt) geboren.

Bij de aanvraag is hij student in de 4de Latijnse en verwant met de stichter in de 6de graad. Aan de voorwaarden is voldaan en de beurs (400 fr. per jaar) wordt aan hem toegekend.

Hetzelfde jaar doet Leon Kerkhofs, inwoner van Meeuwen, ook een aanvraag. Hij werd geboren te Meeuwen op 3 februari 1878 en volgt filosofie. Vermits verwanten voorkeur hebben gaat de beurs naar eerstgenoemde kandidaat.

4. 1903 MARTIN PLESSERS

Martinus Hubertus Plessers werd geboren op 3 november 1893. Bij zijn aanvraag woont hij te Bree waar hij sinds 1 oktober 1903 de Latijnse humaniora volgt. Martin Plessers moet alleszins een snugger kereltje geweest zijn vermits hij, nog niet voluit 10 j. Latijnse humaniora volgde. Na de humaniora heeft hij andere studies aangevat. Daardoor kreeg zijn broer kans op de studiebeurs.

5. 1908 WALTHER PLESSERS

Walther Plessers, broer van vorige kandidaat, werd geboren op 27 december 1896. Hij motiveert zijn aanvraag door erop te wijzen dat hij student is 7de Latijnse aan het St.-Michielscollege te Bree, en dat hij in 4de graad verwant is met de stichter. Zoals alle aanvragen werd ook deze grondig doorgelicht. Hieruit bleek dat hij niet in de vierde maar in de 6de graad verwant was. Toch was dit geen bezwaar, gezien hij de enige aanvrager-bloedverwant was. Hij kreeg een beurs van 400 fr.

Op 30 juni 1908 deed ook Jan Hoogmartens geboren te Meeuwen op 18 juni 1894 een aanvraag tot het bekomen van

de studiebeurs Plessers. Hij was een zoon van wijlen Hendrik Hoogmartens en Constance Ceyssens en student 6de Latijnse aan het St.-Lambertuscollege te Peer.

L. Aerts, professor aan het college te Peer steunt de aanvraag en schrijft o.a. dat Jan Hoogmartens in het schooljaar 1908-1909 op de "grote figuur" zit en pas in het schooljaar 1909-1910 op de grammatica. Tevens vraagt L. Aerts of, bij gebrek aan aanvragers, de beurs misschien ook toegekend wordt aan een leerling van de 5de Latijnse klas. Zoals hoger vermeld werd de beurs echter toegekend aan de aanvrager-bloedverwant Walter Plessers.

Dan komt wereldoorlog I en zwijgen de stukken tot in 1921. In dat jaar zijn er maar liefst vijf gegadigden. De beurs bedraagt nog altijd 400 franken en wordt toegekend aan de kandidaat die de naaste verwantschap heeft met de stichter.

Waar de vorig documenten in het Frans gesteld waren wordt vanaf nu de Vlaamse taal gebruikelijk.

6. 1921 ARTHUR PLESSERS

Arthur Plessers, broer van kandidaten 4 en 5, geboren te Tongerlo op 17 september 1907 staat als eerste op de lijst van aanvragers in 1921. Hij krijgt de beurs toegewezen als verwant met de beursstichter in de 6de graad en student 5de Latijnse in het college te Bree. Hij voldeed aan de gestelde voorwaarden en was dichter verwant dan de andere kandidaten.

De andere aanvragers waren:

Lodewijk Berghs, geboren te Niel-bij-As op 13 april 1904, verwant in de 8ste graad, student aan het college te Genk, waarvan hij een getuigschrift meekrijgt dat hij voor Latijn en Grieks 95 % der punten behaalt.

Jules Berghs, broer van vorige kandidaat,

geboren op 20 juli 1909, student 6de Latijnse in het college te Genk.

Jan Plessers, geboren te Meeuwen op 20 februari 1906, student 6de Grieks-Latijnse in het college te Peer. Hij is een zoon van de weduwe Plessers-Bomans. Bij de aanvraag werd gezegd "vermoedelijke" verwantschap. De beurscommissie voegt in een voetnoot bij: "Latere opzoeken zeggen 'zeker' verwantschap." Een bewijs temeer dat het toekennen van de studiebeurzen niet lukraak geschiedde. Iedere aanvraag werd en wordt aan een grondig onderzoek onderworpen.

Mathijs Plessers, geboren te Neeroeteren op 8 september 1908, in de 8ste graad verwant, Salesiaan. Zijn ouders zijn Henri Plessers, die overleden is, zijn moeder Maria Anna Klaps woont in Neeroeteren.

7. 1925 LODEWIJK BERGHS

Lodewijk Joseph Berghs geboren Niel bij As op 13 april 1904 was al kandidaat in 1921. Vermits een andere kandidaat een nauwere verwantschap had met de stichter greep hij naast de beurs. Arthur Plessers van Tongerlo heeft zijn studies na de humaniora vermoedelijk niet verder gezet zodat Lodewijk Berghs die zich als enige kandidaat aanbiedt de beurs toegekend krijgt. De beurs voor hogere studies bedraagt nu 710 fr.

Lodewijk Berghs is bij de aanvraag student rethorica bij de Paters Redemptoristen te Essen-Antwerpen.

8. 1930 LEOPOLD HOUSEN

Leopold Housen (Pol Riet) werd te Meeuwen geboren op 28 oktober 1915. Hij stelde zich kandidaat toen hij de 6de Latijnse volgde aan het college te Bree. Hij was verwant in de 6de graad en kreeg de beurs, toen 710 fr. De poësis volgde

hij aan het klein seminarie te St.-Truiden. De waarde van de studiebeurs was intussen al sterk gedevalueerd. Waar de beurs aanvankelijk volstond om de kosten van de studies te dekken, vertegenwoordigde de beurs in 1930 juist een derde van de kosten. Deze lagen, volgens onze zegsman, Pol Riet, toen op 3400 fr. per jaar. Later had de beurs, zoals veel andere, nog slechts een symbolische waarde. In het schema van Tak A blijkt dat L. Housen zelfs tweemaal verwant is in de 6de graad.

Samen met Leopold Housen stelde Jan Plessers van Meeuwen zich opnieuw kandidaat. Hij was reeds kandidaat in 1921. Maar gezien hij slechts in de achtste graad verwant was kreeg Leopold Housen de beurs toegekend. Jan Plessers is bij deze aanvraag student 1ste jaar theologie aan het groot seminarie te Luik.

De begever-bloedverwant is in 1930 E.P. W. Plessers. Deze verbleef in Congo, Katholieke Missie van Kabinda, district Lomani. Er werd zelfs bij vermeld dat de post naar hem, heen en weer, ongeveer 10 weken onderweg bleef.

9. 1932 MAURICE BOUTSEN

Maurice Boutsen werd te Meeuwen geboren op 19.12.1916 als zoon van Peter Jan Boutsen en Maria Catherina Achten. Hij kreeg de beurs. In 1933 herhaalde hij de aanvraag. Omdat er geen aanvragers-bloedverwanten waren en hij geboren was te Meeuwen en student aan het college te Peer, kreeg hij de beurs weer toegewezen.

Zijn broer, Peter Jan Joseph Boutsen geboren te Meeuwen op 2 november 1918 deed tegelijkertijd een aanvraag. Deze werd afgewezen. Bij toekenning van een studiebeurs is het altijd de oudste recht-hebbende of degene die het verst gevorderd is in zijn studies, die voorrang krijgt. Voor het schooljaar 1932-1933 was Maurice Boutsen student 3de Grieks-Latijnse te Peer. Hij was dus het verst

gevorderd in de studies en kreeg de beurs.

De beurs voor humaniorastudenten bedroeg toen 305 fr.

10. 1936 SYLVAIN PLESSERS

Sylvain Plessers van Hasselt kreeg op 1 oktober 1936 de beurs toegekend. Hij was verwant in de 7de graad en student Latijnse humaniora.

Op 26 juni 1936 werd eveneens een aanvraag voor het bekomen van de studiebeurs gedaan door Cornelius Janssen, landbouwer te Bocholt, voor zijn zoon Peter Jan Janssen.

Peter Jan Janssen is in het schooljaar 1935-1936 student aan het St.-Jozefscollege te Turnhout. Zijn vader Cornelius Janssen is oorlogsgeamputeerde, officier in de Orde van Leopold II en tijdelijk ontvanger te Bocholt. De moeder van Peter Jan Janssen is Maria Gertrudis Truyen. De vader verzoekt om de beurs te mogen genieten omdat "*Maria Gertrudis Truyen zuster is van Pater Dionysius Truyen S.J. te Calcutta*". De aanvrager voegt er verder aan toe: "*De-ze Pater Truyen heeft, wegens verwantschap de beurs genoten rond 1900, daarom meen ik dat mijn zoon ook recht heeft*".

De extra vermelding "oorlogsinvaliden" werd bijgevoegd omdat de begevers van de beurs erop moesten toezien dat degene die het meest nood had aan de beurs deze ook zou krijgen, indien er meer kandidaten waren van gelijke verwantschap. Genoemde Pater Truyen had aan zijn zoon en schoonbroer een brief gestuurd om hen aan te sporen de beurs aan te vragen "*daar we van vaderskant familie zijn, omdat de studiekosten zo hoog oplopen*".

De beurzencommissie werkte efficiënt en vlug, want op 8 juli 1936 ontving Cornelius Janssen als antwoord op zijn schrijven:

De vader van Maria Gertrudis Truyen was tweemaal gehuwd:

1ste huwelijk met Maria Helena Housen, uit dit huwelijk werd Pater Dionysius geboren (M.H. Housen was verwant aan Hubertus Plessers).

2de huwelijk met Petronella Vandenboogaert, uit dit huwelijk werd Maria Gertrudis Truyen geboren.

Peter Jan Janssen, zoon van C. Janssen en M. Gertr. Truyen, is dus geen familie van Hubertus Plessers. Hij kan daarom de studiebeurs niet genieten.

Hetgeen Pater Truyen schreef was wel juist, ze waren - langs vaderkant - familie, maar het was de moeder van Peter Truyen die verwant was aan Hubertus Plessers.

11. 1943 JOZEF HOOGMARTENS

Johannes Josephus Hoogmartens, Meeuwen 28.09.1922, zoon van Jacob Servaes Hoogmartens en Maria Vreys kreeg als student 1ste jaar wijsbegeerte de beurs Plessers toegewezen. Voor hogere studies bedraagt de beurs 1575 fr.

In 1944 vernieuwt Joseph Hoogmartens zijn aanvraag. De beurs wordt hem weer toegekend vermits er geen aanvragers-bloedverwanten zijn en hij aan de andere voorwaarden voldoet.

12. 1946 WALTER PLESSERS

Walter Plessers krijgt de beurs toegevoegd als student 6de Latijnse te Luik en als aanvrager-bloedverwant.

Joseph Hoogmartens die de vorige jaren de beurs genoot hernieuwde ook nu weer zijn aanvraag. Gezien voorrang gegeven diende te worden aan bloedverwanten werd vanaf 1946 de beurs niet meer aan hem toegekend. Joseph Hoogmartens volgde in 1946 de studies theologie.

13. 1951 HUGO PLESSERS

Geboren te Meeuwen op 11 april 1931

doet de aanvraag in juni 1951. Hij is seminarist en volgt het tweede jaar wijsbegeerte. De beurs wordt toegekend op 1 oktober 1951 en op 9 november 1951 zijn de begevers van de beurs akkoord om hem een beurs van 1575 fr. toe te kennen.

14. 1956 GUIDO PLESSERS

Geboren te Hasselt op 24.08.1938.

De beurs bedraagt 1575 fr. en wordt aan hem toegekend op 1 oktober 1956. Hij is student 1ste jaar wijsbegeerte aan het klein-seminarie te St.-Truiden. Hij motiveerde verder zijn aanvraag door er op te wijzen dat hij een neef is van E.H. Hugo Plessers, laatste beursgenieter.

15. 1961 LEON LUYTEN

Hij werd geboren te Meeuwen op 23 juli 1949 als zoon van Martinus Jacobus Luyten en Maria Suzanna Vliegen.

Hij volgde Latijnse humaniora te St.-Truiden. Vermits er geen bloedverwanten-aanvragers waren ontving hij een beurs van 850 fr. Voor hogere studies was de beurs toen opgelopen tot 2000 fr.

16. 1967 RENÉ LUYTEN

René Luyten werd te Meeuwen geboren op 24 juli 1952. Hij was een broer van hierbovengenoemde kandidaat beursgenieter. Hij was student 4de Grieks-Latijnse humaniora. Hij ontving, evenals zijn broer enkele jaren eerder, 850 fr.

17. 1972 MICHEL VANDENPLAS

Michel Vandenplas kreeg de beurs toegekend als student 6de Latijnse voor het schooljaar 1972-1973. Hij was verwant met de stichter in de 8ste graad.

18. 1980 WILLY SMEETS

Willy Smeets werd geboren te Bree op 17 mei 1956. Hij stelde zich kandidaat als inwoner van Meeuwen en als student 1ste jaar theologie in het groot-seminarie. Hij was een zoon van Jan Smeets, stukadoor, en van Elisa Paredis. Hij kreeg de beurs, nu 3000 fr groot, toegewezen op 1 oktober 1980.

Willy Smeets was reeds licentiaat pedagogische wetenschappen K.U. Leuven. Hij begon zijn studies aan het groot seminarie in het schooljaar 1980-1981.

Voor deze kandidaat hebben de begevers van de beurs PLESSERS zich aangepast aan de tijd. Hubertus Plessers stipuleerde dat, bij ontstentenis van verwanten, de jongelingen geboren in Meeuwen, ook de beurs konden genieten. Willy Smeets was van Meeuwen, maar werd in Bree geboren. Vanaf de jaren '50 ging een groot deel van de jonge moeders naar het moederhuis te Bree voor de bevalling. De begevers van de studiebeurs hebben hier blijkbaar rekening mee gehouden.

Godelieve Geerkens

PROVINCIALE COMMISSIE
DER
STUDIEBEURZENSTICHTINGEN
VAN LIMBURG

Betaling der Beurzen

REGLEMENT

De studiebeurzen worden betaald hetzij *per half jaar*, hetzij *per jaar*, volgens verlangen der recht-hebbenden.

Te dien einde zullen er mandaten aan de belang-hebbenden afgeleverd worden : voor de eerste helft, in de maand Februari, en voor de tweede helft of voor het geheel, volgens geval, in de maand Augustus.

Deze mandaten, Betaalbaar bij den Ontvanger der stichtingen, worden slechts afgeleverd na *voorafgaandelijk* instaan van een certificaat, bestatigende dat de beursier - zich toegelegd heeft op de studien, - waarvoor hij de beurs gekregen heeft, in eene - school, hetzij van het Koninkrijk, hetzij van den - vreemde, indien hij de toelating bekomen heeft er - zich heen te begeven. Dit certificaat moet afgeleverd - zijn door den *Overste der school* - (Artikel 21 van het koninklijk besluit van 7 Maart 1865).

Het vereischte certificaat moet gestuurd worden, per *gefrankeerden* brief, aan het Secretariaat der Commissie te Hasselt, en moet vergezeld zijn van eene aanvraag tot betaling, van wege de belanghebbende.

De mandaten zullen zoohoest mogelijk gezonden worden aan de ouders van den beursier, tenzij eene stellige aanvraag in tegenovergestelden zin, van hünnentwege.

Mits bijvoeging van eenen postzegel, ontvangt hij het mandaat *franco*.

Geene betaling zal geschieden aan eenen beursier die niet in regel zou zijn.

VERWANTSCHAPSTABELLEN

Enkele voorbeelden

Dionysius TRUYEN

- graad 1 Lambertus Plessers
X
Margaretha Smeets
ouders van de stichter
- graad 2 Catherina ° 1753
zuster van Hubertus Plessers
stichter studiebeurs
X
Mathijs Paesen
- graad 3 Cath. Elis. Paesen ° 1786
X
Petrus Housen
- graad 4 Lambertus Housen ° 1823
X
Maria Margaretha Geussens
- graad 5 Maria Helena Housen ° 1855
X M. 1881
Peter Jan Truyen
- graad 6 Dionysius Truyen ° 1882
diende in 1898 een aanvraag
in tot het bekomen van de
studiebeurs PLESSERS. De
beurs was vacant en werd aan
hem toegekend. Hij voldeed
aan de voorwaarden en was
verwant in de 6de graad.

Leopold HOUSEN

- graad 1 Lambertus Plessers
X
Margaretha Smeets
- graad 2 Jan Plessers ° 1751
broer van Hubertus Plessers
stichter studiebeurs
X
Cath. Elis. Palmaers
- graad 3 M. Catherina Plessers ° 1784
X
Arnold Kerfs ° 1788
- graad 4 Pieter Jan Kerfs ° 1818
X
Anna Maria Willems ° 1822
- graad 5 Maria Gertrudis Kerfs ° 1871
X
Lambert Housen ° 1861
- graad 6 Leopold Housen ° 1915
beurs toegekend
1930
verwantschap
6de graad

Walther, Arthur, Sylvain en Walter PLESSERS Michel VANDENPLAS

graad 1	Lambert Plessers x Margaretha Smeets		
graad 2	Jan Plessers ° 1751 broer van Hubertus Plessers stichter studiebeurs x Cath. Elis. Palmaers		
graad 3	Jan Michiel_Plessers ° 1779 x Anna Catherina Beunis		
graad 4	Joannes Martinus Plessers ° 1827 x Maria Elisabeth Bullen		
graad 5	Joannes Michiel Plessers ° 1859 x Maria Elisabeth Devue		
graad 6	Martin ° 1893 beurs toegekend 1903 verwantschap 6de graad	Walther ° 1896 beurs toegekend 1908 verwantschap 6de graad	Arthur ° 1907 beurs toegekend 1921 verwantschap 6de graad
graad 7	Sylvain ° 1924 beurs toegekend 1936 verwantschap 7de graad	Godelieve ° 1930 X Roger Vandenplas	Walter ° 1933 beurs toegekend 1946 verwantschap 7de graad
graad 8		Michel Vandenplas ° 1961 beurs toegekend 1972 verwantschap 8ste graad	

Jan Henri PLESSERS, Lodewijk BERGHS, Hugo en Guido PLESSERS

	graad 2	Jan PLESSERS X Elisabeth Raeymaeckers grootouders Hubertus		
graad 1 Lambert X Marg. Smeets ouders	graad 3	Gaspar ° 1716, oom van de stichter X Anna Maria Driesen		
Hubertus stichter beurs	graad 4	Jan ° 1756 X M. Cath. Vincken	Hendrik ° 1763 X Catherina Houben	
	graad 5	Pieter ° 1790 X Joanna Laijen	Arnold ° 1799 X Maria Elis. Vaneijgen	
	graad 6	Jan Henri ° 1826 beurs toegekend 1843 verwantschap 6de graad X M. Elis. Janssen	Gaspar ° 1831 X M. Helena Bullen	
	graad 7		Gertrudis ° 1868 X Jan Berghs	Jozef ° 1874 X Helena Bomans
	graad 8	Lodewijk Berghs aanvraag toegekend 1926	Jules X M. Elis. Berben	Leo X Maria Linders
	graad 9		Hugo ° 1931 aanvraag toegekend 1951 9de graad verwant	Guido ° 1938 aanvraag toegekend 1956 9de graad verwant

PLESSERS Lambertus X SMEETS Margaretha alias Nouwen
°MB. 1711 E.1750 °E.1723

TAK A

Joannes
°M.1751
X W.1778
Palmaers Cath. Elis.

Catharina
°M.1753
X M.1777
Mathijs Paesen

Hubertus
°M.1757
+M.1824

Lambertus
°M.1778

Jan-Michiel
°M.1779
X M.1817
Beunis Cath.
°M.1791

Catharina
°M.1784
X M.1818
Kerfs Arnold
°M.1788

Henricus
°M.1792

Cath. Elisabeth Paesen
°M.1786
X
Petrus Housen

J. Martinus X M. Elis. Bullen.
°M.1827

P. Jan Kerfs
°M.1818
X
A. Maria Willems

Lambert Housen
°M.1823
X
M. Marg. Geusens

J. Michiel X M. Isabella Devue
°M.1859

M. Gertrudis X Lambert Housen
°M.1871 °M.1861

Helena Housen
°M.1855
X
Peter Jan TRUYEN

4. Martinus
°Uikhoven 1893
X
Isabella Bouveroux

5. Walther
°Uikhoven 1896

6. Arthur
°1907

8. Leopold Housen
°M.1915

3. Dionysius Truyen
°1882

10. Sylvain
°Hasselt 1924

Godelieve
°Hasselt 1930
X Luik
Roger Vandenplas

12. Walter
°Hasselt 1933

17. Michel Vandenplas
°Leuven 1961

PLESSERS GASPARD X DRIESEN Anna Maria
°MB. 1716 °M1747

TAK C

MB = Munsterbilzen
M. = Meeuwen
W. = Wijshagen
E. = Ellikom
X = gehuwd
° = gedoopt

JAN
°M. 1756.
X M. 1786
Catharina Vincken

HENDRIK
°M. 1763
X M. 1788
Catharina Houben

PIETER
As 1790
X Niel-bij-As 1831
Joanna Layen

ARNOLD
°M. 1799
X W. 1823
M. Elisabeth Vaneijgen

1. Jan Henri
Niel-bij-As 1826
X As 1852
M. Elisabeth Janssen

GASPAR
°M. 1831
X W. 1857
M. Helena Bullen

GERTRUDIS
°W. 1868
X W. 1895
J.H. Berghs

JAN JOZEF
°W. 1874
X M. 1900
Helena Bomans

7. Lodewijk
°Niel-bij-As 1904

Jules
°N.As 1909
aanvrager 1921

Jules
°M.1903
X M. 1928
M. Elisabeth Berben

13. Hugo
°Meeuwen 1931

Jan
°M. 1906
aanvrager 1921 en 1930

Leo
°M. 1908
X 1937
Maria Linders

14. Guido
°Hasselt 1938

HEIKIES

Zuù waas er ins èine van Elekòm dèe vreger in Miève hàuw gewuunt en dus 'nen hiële brave mins. Dèe mees van zien vruiw twié pònt hèikiés guùn hale viér dezen aovent te ète want dao waas neet vèèl mié inne kuùj¹.

Det wuurt "hèikiés" hoof ich hiej neet uut te lèige, dink ich, want det is 'n spìsjàletèit in Miève enne òmliggende dèrpe. Allemaol diej in Miève uùts èi lief nao hùus hemme gebracht, kònne zèige det ze hèikiés gètè² hemme, gèèr of nuùj³, want mèt Miève kèrmis waas det vreger de huùftsjuutel.

Déé van Elekòm, vèè zillen em viér de gemakkelikhèit Zjang hèite - pòk ziene vielo en rèèj nao Miève, nao Bèèr vanne Slachter. Onnerwège dach er helop⁴ det er, nuùw er toch aant rieje waas, uich iéver Pèèr nao hùus kos rieje. Hèè mees dao hiej d'n ìlèntrikker⁵ nòg guùn zèige det ze biej hin al acht daag zònner leecht zate.

Hèè hàuw de wint van vèèr en daomèt kwaam er zjust inne middigoor⁶ biej dèe man aan. Ze ware nòg aant ète. Zjang lag et uut wiej diej lamp waas kepot gesprònge en doon ... niks mié. De vruiw van dèen ìlèntrikker zaag det er bezwèt⁷ waas van det hel dùuwe⁸ en zag det er mer èin zjat koffie méés mèèdrinke. Buù op Zjang drek⁹ juù sjèdde mèt ziene kop.

"Nùuw ich hiej toch zit kos ich misjien uich inne gang¹⁰ wat ète" zag Zjang, "ich hem es biej mich."

Hèè ging nao bùute en hool de vlies¹¹ van

ziene vielo en zuù nao binne. Hiël nùuwsjiérig kiéke ze, wiej er det pekske mèt wit slachterspèpeer uùpe dié. Niks anners es hèikiés zònner bruut, dach diej vruiw, det is toch neet te ète.

"Kòm, ich gèèv dich èin vèrsjèt en e mes."

"Nèi, laot mer, 't is in dikke sjieve¹² gesnieje, ich èèt det zuù waal op."

Kèter daonao¹³ lekde ter zien vèttige vinger aaf en zag er det er goot gètè hàuw en mer ins duùr nao hùus ging.

Doon zèèt diej vruiw van dèen ìlèntrikker zuù tiégen em: "Nùuw zils te trèig langs Miève mote rieje, want diej van dich¹⁴ hèèt uich gèèr hèikiés zags te strak¹⁵."

"Jao, es ich nùuw nòg èi pònt biejhaal is uich genòg, want ich hoov es¹⁶ diezen aovent gèine mié."

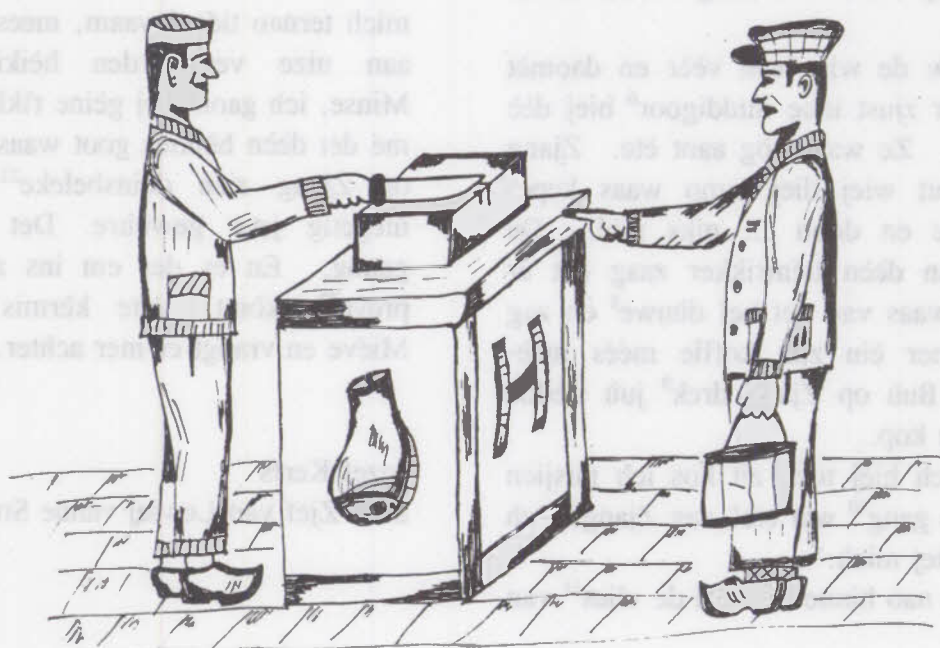
Of em dèen hèikiés "goot bekuùmen¹⁷" is, wèit ich neet, mé¹⁹ elkes kiér²⁰ es er mich ternao tiégekwaam, mees ich drek²¹ aan uize vermaarden hèikiés dinke. Minse, ich gaon hiej gèine rìklaam make, mé det dèen hèikiés goot waas, det stoon op Zjang zien duùtsbeleke²²: miér es niégetig jaor gewuure. Det zèèt toch genòg. En es der em ins zuiwt wille preve²³, kòmt mètte kèrmis mer nao Miève en vraagt er mer achter.

Jozef Kerfs

alias Zjef van Lewiej vanne Smiét

WOORDVERKLARING

1	inne kuùj	:	in huis
2	gète	:	gegeten
3	gèèr of nuùj	:	gaarne of ongaarne
4	helop	:	luidop
5	ìlentrìkker	:	electricien
6	daomèt	:	daardoor
7	middigoor	:	tussen twaalf en één uur
8	bezwèt	:	bezweet
9	hel duùwe	:	hard trappen
10	drek	:	direct
11	inne gang	:	tegelijktijd
12	vlies	:	valies, winkeltas
13	vèrsjèt	:	vork
14	sjieve	:	schijven
15	kèteer daonao	:	een kwartier later
16	diej van dich	:	je vrouw
17	strak	:	daarstraks
18	es	:	er
19	goot bekuùme	:	geen slechte uitwerking hebben
20	mé	:	maar
21	èlkes kiér	:	telkens, elke keer
22	duùtsbeleke	:	doodsprentje
23	preve	:	proeven

TO DE WIESVRUIW

"Toen moesten we zelfs de koeien melken"

Kinderen ter wereld helpen was eeuwenlang het alleenrecht van vrouwen. Men "kreeg" zijn kinderen thuis, bijgestaan door menslievende, behulpzame vrouwen. Nu "bevalt" men in een super-cleane, kille verloskamer waar de laatste, verlossende hand gereikt wordt door een gynaecoloog. Vroedvrouwen van "de oude stempel" hebben het daar wat moeilijk mee. De soms urenlange arbeid wordt niet meer vergoed door het mogen opvangen van het borelingske. Dit wordt als een gemis ervaren door hen die het ooit "anders" deden. Wij laten vandaag zo een vroedvrouw - *een wiesvruiw* - aan het woord. Zij beleefde de overgang van bevallen thuis in een kamer of "*het kèmerke*" naar het verlossen in het moederhuis.

Bij wie konden we hiervoor beter ons oor te luisteren leggen dan bij Catho Geers-Hermans "*To de wiesvruiw*". Een groot deel van ons lezerspubliek werd nog in haar handen opgevangen en kreeg meteen de eerste tik op de billen als het schreien niet meteen volgde.

Op 29 november 1944 kwam ze naar Meeuwen, 50 jaar geleden. Gedurende ongeveer 20 jaar mocht ze aan huis de kindjes uit de bloemkool halen en aan de zusjes of broertjes vragen of ze het nieuwe kindje wel wilden - hetgeen nooit geweigerd werd. Vanaf 1966 werd ze ingeschakeld op de dienst verloskunde in het "moederhuis" te Bree.

Haar voorkeur gaat naar bevallen thuis maar dat verhaal laten we haar zelf vertellen.

"Mijn studies voor vroedvrouw ben ik begonnen in 1942 in Hasselt, daar was de

enige vroedvrouwenschool van Limburg. Ik mocht onmiddellijk naar het tweede jaar omdat ik al ouder was. Ik was al 23 jaar. Eerst heb ik thuis op de boerderij geholpen en toen ben ik "mogen" gaan leren. Moet ge mijn geboorteakte eens zien?" En we lezen in een mooi kalligrafisch handschrift: Opglabbeek, 7 april 1919 om 6 u voormiddag werd geboren Maria Catherina Hermans kind van het vrouwelijk geslacht, wettige dochter van Louis Hermans, landbouwer en zijn echtgenote Anna Helena Geerkens ...

"Ik mocht dus in het tweede jaar beginnen, dat was alleen maar verloskunde, het eerste jaar was algemene anatomie, maar ik moest natuurlijk wel slagen.

Daar heb ik het toch wel moeilijk mee gehad, maar ik heb het gehaald. We waren met 4 in mijn jaar. De school was op het Begijnhof, daar logeerden we ook. We mochten maar om de 14 dagen naar huis, voor de rest hadden we altijd dienst. Hoeveel uren dat weet ik niet meer. Het was volle oorlogstijd en we moesten alles doen, verzorgen, bedden opmaken, maar ook opruimen, kuisen, enz.

De "vuil vodden" moesten met een stok door het water gehaald worden om het meeste vuil eruit te halen voor de was mee naar de wasserij ging.

Wegwerpmateriaal moest nog uitgevonden worden. Aan die "vuil vodden" ben ik wel ontsnapt, dat was werk voor de eerstejaars !

Lène Simons en ik, wij waren van boeren, moesten tussendoor ook nog de koeien melken. Aan een kant van het Begijnhof was een stal en daar stonden de 2 koeien van het moederhuis".

Het nood-moederhuis aan de achterzijde van het Begijnhof, na het bombardement in de nacht van 11 op 12 mei 1944

Zicht op de verwoeste kerk van het Begijnhof te Hasselt

DIPLOMA ZONDER 1 BEVALLING

"Weet ge wat mij altijd dwars gezeten heeft". Wij kregen ons diploma van vroedvrouw zonder zelf ooit één bevalling te hebben gedaan. Dat deed Nolens (= de legendarische Victor Nolens) zelf. Wij mochten alleen assisteren. Hij zei altijd: "Geef mij maar één van die vroedvrouwen, in plaats van twee andere, want deze hebben alles gezien."

Alles gezien hebben we wel. Van een verlostafel was nog geen sprake. De vrouw steunde met een been op de schouder van twee leerling-vroedvrouwen. Eigenlijk trok het er niet op ... praktische ervaring hadden we niet."

"Wanneer komt de ziel in de vrucht" en meer zo.

Na het examen vroeg hij mij of ik tevreden was over de opleiding. Ik zei: "Ja, maar niet over de praktijk, ik heb geen bevalling mogen doen en nu moet ik er alleen mee beginnen."

Daarna is dat deel van de opleiding wel veranderd.

Op 1 juli 1944 kreeg ik mijn diploma, maar daarna moesten we nog tot 1 september "dankstage" doen in het moederhuis in Hasselt. We kregen daar natuurlijk niets voor betaald. Dat was toen zo.

Daarna heb ik 3 maanden in Opoeteren gewerkt.

Catho Hermans als leerling-vroedvrouw

De ergernis hierover is na 50 jaar nog duidelijk voelbaar.

"Bij het eindexamen werden we onderraagd door de heer Spaas, hoofdverantwoordelijke van de gezondheidsdienst. Er werd van alles gevraagd, maar niks praktisch. Eén van de vragen weet ik nog:

NAAR MEEUWEN

"Dat ik in Meeuwen terecht ben gekomen is toeval. Ik was bij tant Mrie (= Mrie Stieners = Maria Vandijck-Geerkens) en daar vertelde Jaak vanne Bel (= Jaak Schoofs) dat er in Meeuwen gerust een

vroedvrouw mocht komen. Er was geen vroedvrouw meer. Kerlien Bùutse (Caroliën Molemans) was dood."

"De beslissing was vlug genomen en zo ben ik op 29 november 1944 naar Meeuwen gekomen en *ich bèn er geblieven*.

Ik logeerde bij tant Mrie. Eerst had ik gedacht ergens een kamer te nemen maar daar wilde tant Mrie niet van weten : "*Wat zuiwts tich èrges anners guìn slaope, dich kòns toch bie j uis kuùme slaope*".

Dat was de start van mijn loopbaan als zelfstandige landelijke vroedvrouw".

"Voor mijn eerste bevalling is mij Bèrke de Sjoonmaker (Opoeteren) komen halen, voor wie dat weet ik niet meer. Maar de tweede wel, dat was Leo Janssen die is nog van 1944, maar dat was ook nog in Opoeteren.

Ik heb mijn beroep als zelfstandige 21,5 jaar gedaan en toen nog 18 jaar en 4 maanden in Bree. Daar was het weer hetzelfde als bij Nolens. Het kinneke opvangen was voor de gynaecoloog, dat mochten wij niet doen en dat deed me toch iedere keer wat. Alleen bij dr. Timmermans was het anders. Anderen zullen dat misschien niet erg gevonden hebben. Na mij zijn er nog verschillende meisjes van Meeuwen vroedvrouw geworden, maar die zijn onmiddellijk in een moederhuis gaan werken. In Meeuwen is er na mij ook geen landelijke vroedvrouw meer geweest."

MET VELO, BROMMER EN AUTO

"Ja, de tijd is erg veranderd. Van vestigingswet, vacature, zich kandidaatstellen, enz. was er in 1944 geen sprake. Wie aan de slag wilde en een diploma had keek rond waar er een vroedvrouw nodig was en ging aan de slag. Benoeming? Nooit van gehoord. Wel heeft "*de baaj*

het aafgebelt" op een zondag na de hoogmis.

De vroedvrouwen voelden zich onderling ook niet als concurrenten. We deden allemaal ons werk. De mensen bepaalden wie zij wilden hebben bij de bevalling. In Meeuwen had ik natuurlijk de meeste klanten, maar eigenlijk ben ik overal in de omtrek geweest, veel in Raoj, Opglabbeek, Opoeteren, Neeroeteren, Helchteren, Houthalen, Zonhoven, Beek, Achel en noem maar op, eigenaardig genoeg nooit in Neerglabbeek.

De eerste jaren moest ik alles per velo doen, en dat door karsporen of over *de kasseien* naar Ellikom. Zolang het oorlog was had ik een speciale pas om 's avonds buiten te mogen komen.

Het was bijna altijd "*de mins*" die mij kwam verwittigen "*dat het weer zover was*". Het gebeurde natuurlijk dat het al eens rapper ging dan gedacht. Ene keer kwam "*de mins*" mij tegen in het dorp en zegde "*To kóm mer gàuw, dao zeen er al twié*". Het is wel bij die twee gebleven. Bij een ander familie, die er uiteindelijk 11 gekocht hebben, ben ik maar bij één op tijd gekomen, zo rap hing het daar.

Overal bleef ik na de geboorte, ook bij de rappe, nog minstens 2 uur omwille van het gevaar voor bloedingen."

"In 1952 kreeg ik mijn eerste auto, een zwarte Ford, hij kostte 29.000 fr. en wij hadden hem bij Kwanten in Bree gehaald. Daarvoor heb ik het 1 jaar met de brommer gedaan, maar dat was niks. En vanaf 1952 of 1953 hadden we telefoon en dat was gemakkelijk."

"In september 1946 zijn wij getrouwd (wij is *To en Harie van Lewieke Vos*). In 1948 hebben we gebouwd en tussen mei 1949 en mei 1961 kregen wij zes kinderen. Dr. Jaenen, vanaf 1 maart 1949 in Meeuwen, heeft ons kinderen op de we-

reld geholpen, de vijfde was hem te vlug af, die was er voor Jaenen thuis was.

Op Harie heb ik altijd kunnen rekenen, daar heb ik altijd veel hulp van gehad."

LIEF EN LEED

"Bevallen was een vrouwenzaak, de dokter trok zich daar niets van aan. Als hij nodig was kwam hij wel onmiddellijk, ook natuurlijk als er ene keer twee vrouwen tegelijk aan het bevallen waren. De rest van het werk was voor mij."

Catho Hermans als To de Wiesvriuw

De zwangere vrouw kwam eens langs bij "de wiesvriuw" "om haar te bestellen". Meestal werd maar weinig uitleg gevraagd over bevallen en aanverwante zaken. Als er vragen waren werden die vanzelfsprekend beantwoord.

Als er een "delikaat geval" was of m.a.w. een jong meisje dat moest bevallen dan kwam ofwel een broer, ofwel de vader van het meisje de vroedvrouw bestellen. De tijd dat de vroedvrouw de naam van de vader - dader - verplicht was te vragen van de kerkelijke overheid was gelukkig

al lang voorbij. Toch bleef er nog lang een taboe rond hangen.

"Toch moet ik zeggen dat in de meeste families het kinneke goed werd opgevangen en gewoon met de rest werd "groot getrokken". En als het al eens erg was voor het "jònk wècht" (het jong meisje) dan heb ik het later àltijd zien in orde komen."

"Hulp heb ik nooit geweigerd. Vriend, vijand, arm, rijk, jong, oud, vreemden, foorreizigers, zigeuners, brakkevolk, alles en iedereen heeft beroep op mij gedaan, overal ben ik geweest. Veel heb ik ge-

zien, maar eigenlijk had ik nooit iets gezien en zo hoort het ook voor een vroedvrouw vind ik".

"Luxe was er nergens. Kindergeld weet ik zelfs niet meer van wanneer dat ingevoerd werd. Om genoeg "pisdeek" te hebben werd een rol flanel gekocht, tot doeken verknipt en gestikt. De wieg ging in een familie van de ene op de andere tot ze versleten was. "Sjàrèttèn" waren er nog niet. 'E siéske, zuù e huùg siéske" (een koets op hoge wielen) had alleen

Maria vanne Bel en "*biej Biénes*" hadden ze er ook een, hetzelfde voor de "*sòkker-buùne*" (suikerbonen).

"Bevallen werd in een kamer of in "*het kèmerke*". Van extra voorzieningen was er geen sprake. De kamer lag meestal wel naast de verwarmde keuken. Bijna altijd bleef de man bij de bevalling. Als het lang duurde dan ging het werk op de boerderij verder. Ik bleef dan daar en keek wat ik zoal in het huis kon doen, daar was wel altijd iets te doen. En weer gebeurde het dat ik soms een koe ging melken.

Als het kinneke geboren was ging de vader of familie de peter en meter verwittigen. Ik zorgde voor het kinneke in de keuken, naast de stoof. Daar werd het iedere dag verzorgd en gewassen, altijd met "sunlicht" zeep. Kou had het kinneke niet. Eerst een navelbandje rond zijn buikske, dan kreeg het een hemdje aan, daarover een "*tipsjaalke*", "*e liefke*" en dan werd het met een doek ingebusseld. Inwikkelen heb ik niet meer meegemaakt. Over alles heen kreeg het nog een schoon zelf "*gestrikt jeske*" (gebreid vestje)".

Dezelfde dag, hoogstens de volgende dag werd het kind ten doop gedragen. Ik mocht het kinneke dragen, dat hoorde erbij. Hoeveel ik er gedragen heb weet ik niet meer, maar dat zijn er honderden geweest. Ik had dat opgeschreven, maar ja ge weet hoe dat gaat, we zijn verhuisd en "me beekske" (mijn notaboekje) is verloren. Als peter of meter niet tijdig aanwezig kon zijn dan werd een beroep gedaan op een leenmeter of -peter. De kerkgang moesten de vrouwen ook nog doen, maar daar had ik het niet zo op begrepen. De vrouw moest gezuiverd worden, waarvan? Ze had al genoeg afgezien. In Gruitrode en alleen daar moest het kinneke mee met de kerkgang om opgedragen te worden aan O.L.Vrouw".

"Dat was de gewone gang van zaken". Triestige gevallen waren er ook. Als het kinneke niet levensvatbaar was of als moeder of kind naar het ziekenhuis moesten gebracht, dan was de miserie groot. Verschillende keren heb ik "zo een klein ding" mee naar huis genomen tot er een oplossing was, een keer is eentje vier dagen thuis geweest voor iemand in de familie gevonden werd om voor het kindje te zorgen.

Ook als de man overleden was voor de geboorte van zijn kind dan was dat voor zijn vrouw heel erg. Zo heb ik in 1 jaar tijd, ik weet niet meer juist welk jaar maar "*die minse zeen nùuw 38 jaor*" 3 bevallingen gedaan waarvan de vader van het kind overleden was."

PISDOEK TEGEN SPRUW

"Ook vroeger waren er vroeggeboorten, juist zo goed als nu. Een geval is mij bijgebleven. In een woonwagen werd een kinneke geboren op 6 1/2 maand en dat is er doorgekomen.

Maar een ander uiterste heb ik ook meegemaakt! Een straf geval! Ik heb een bevalling gedaan bij een vrouw die, op enkele dagen na, 1 jaar zwanger was !!! En toch was "*het mer e gewuùn kinneke*"!

Of ik nog veel bijgeloof heb meegemaakt? Eigenlijk niet. Als ge kaarsen branden niet meetelt tenminste. Hoeveel kaarsen ik heb weten branden voor O.-L.-Vrouw of voor Dominique Savio dat is niet te schatten! Maar dat noem ik geen bijgeloof.

Ja, er waren wel mensen die altijd melk van dezelfde koe namen ingeval de moeder te weinig melk had. Of die ervan overtuigd waren dat verschrikken bij een blikseminslag gevolgen had voor de

vrucht. Het gebeurde ook dat een inwonende (groot)moeder wat al teveel raad gaf aan haar dochter. Zo moest de jonge moeder het mondje van het kinneke inwrijven met een *vorse nate pisdook tegen spruiuw*. Als ik dat hoorde zegde ik tegen de jonge moeder : *Zèig mer tiége mùuder deste het geduùn heps* (zeg maar dat ge het gedaan hebt) *dan is er gèin riezing* (dan is er geen ruzie)."

EN HET LOON ?

"Ik ben begonnen met 250 fr. meer mocht ik van (mijn) moeder niet vragen. Voor die 250 fr. deed ik dus de bevalling met het wachten erbij. Soms duurde dat maar een paar uren, soms ook een dag en een nacht en dan was er nog 9 dagen na elkaar het verzorgen bij inbegrepen.

Om u een gedacht te geven wat die 250 fr. voorstelde. Ik had graag een paar zijden kousen. Die betaalde ik 300 fr. Het waren witte kousen en die heeft tant Mrie voor mij nog bruin geverfd.

Toen heb ik gezegd : "Ik sla op tot 500 fr." Ik was toen al in Meeuwen. Maar mijn moeder in Opoeteren mocht dat niet weten dan zat het er tegen. Maar ja, die mensen hadden zelf ook niks.

Overall kreeg ik koffie, en soms ook een extraatje. Zo is me op "*ene kiér*" *Zjef vanne Smiét* nagekomen en stak mij een "*bakkemùuzevlaaj*" (gedroogde perenvlaai) in "*het zekske van mene velo*".

"Ja, ik heb veel schoon dagen gehad, de schoonste wel toen ik nog zelfstandige, landelijke vroedvrouw was, "*mer det zilste al waal gehiért hemme*" (dat hebt ge zeker al gehoord). En nu doen Harie en ik het wat stillekesaan. Voor de middag rommelen we wat aan en na de middag maak ik Anton Pieck-schilderijen. [Zo genoemd, omdat men vertrekt van Anton Pieckprenten die geknipt worden tot driedimensionele papierdiarama's.] "*Det hem ich geliért op twié aovende* (heb ik in 2 avonden geleerd). "*Kóm mer ens kieke*

wat ich gemaakt hem".

Inderdaad een bezige bij. Het zou me ten andere verwonderd hebben als To plots was stilgevallen.

En Harie ? "*Kóm nùuw toch mer 'n zjat koffie drinke, kiek ins wiej laat het al is en de heps nòg niks gat*" (kom nu een kop koffie drinken, want het is zo laat en ge heb nog niets gehad).

Catho en Harie, dank u !

Godelieve Geerkens

Foto's

1. Het nood-moederhuis aan de achterzijde van het Begijnhof, na het bombardement op Hasselt door de geallieerden in de nacht van 11 op 12 mei 1944.
2. Zicht op de verwoeste kerk van het Begijnhof te Hasselt.
3. Catho Hermans als leerling-vroedvrouw.
4. Catho Hermans als "To de wiesvuiw".

DIALECTENQUETE REENGENOTEN 1995

Wie zich alleen interesseert voor de "exclusieve" dialectwoorden binnen de grenzen van een vroegere dorpsgemeenschap is vlug uitgepraat: het zijn er maar een "hampel". Wie zich daarentegen een tijd lang verdiept in taalbrokken die hij zomaar op straat heeft bijeengesprokkeld, ontdekt voortdurend nieuwe dingen, ook in Meeuwen. Een ervan is dat niet alle dialectsprekers "hetzelfde Miévers kalle".

Zij die geregeld onze rubrieken "Van horen zeggen..." en "Miéver kal" lezen, hebben wellicht ooit de wenkbrauwen gefronst en bij zich zelf gedacht: det is waal gèi Miévers. Soms terecht, soms onterecht, denk ik. Het is immers vlugger gezegd dat iets "gèi Miévers" is, dan uit te leggen wat zagezegd "echt Miévers" is. Er zijn in Meeuwen en elders nogal wat twijfelgevallen: d'n èine zèet dit, d'n annere zèet det.

Maar wat zeggen de meeste dialectsprekers? Om dat te achterhalen hoopte ik al jaren ooit eens in Meeuwen een enquête in te stellen. De enorme respons op de enquête van de Stichting Nederlandse Dialecten via de kranten in 1994 (plusminus 10.000 ingevulde formulieren) was een ferme prikkel om er eindelijk eens werk van te maken.

Met de hobbytentoonstelling van de KWB in het voorjaar deed zich een goede gelegenheid voor om het project eens uit te testen. De voorlopige vragenlijsten wekten de nieuwsgierigheid van vele bezoekers, niet het minst van niet-Meeuwenaren.

Een twintigtal Meeuwenaren zonder examentrauma verleenden ter plaatse hun medewerking door één of meer vragenlijsten te beantwoorden. Een vijftal geïnteresseerden bezorgden me achteraf alle vragenlijsten ingevuld terug.

Al bij al overtrof die respons van de Meeuwenaren mijn verwachtingen. En de uitslag? Uiteraard is het aantal bevraagde personen nog te gering om resultaten te publiceren. Ik zou dus graag nog meer zegslieden raadplegen.

Het invullen van zo'n vragenlijst gaat snel en eenvoudig: u omcirkelt gewoon de opgegeven vorm die volgens u de oudste of meest gebruikte in het Miévers is. En als u dat liever niet zelf doet of graag voorbeeldzinnetjes hebt of de uitspraakvarianten wil horen, dan volstaat een (telefonische) afspraak.

Om u een idee te geven van waar het om gaat, volgen hieronder de 175 woorden van de eerste en uitgebreidste lijst, nl. die van de zelfstandige naamwoorden zonder meer. U kunt deze lijst ook terugbezorgen met een omzetting in uw eigen dialect (Miévers of een ander dialect). De schrijfwijze van het corresponderende dialectwoord doet er niet toe. U schrijft het maar fonetisch, d.w.z. zoals het wordt uitgesproken.

Hoe de echte lijst eruitziet tonen de volgende voorbeelden:

37. pudding:	pudding	podding	
55. helft:	hèlft	hèlcht	
109. tractor:	tràktaor	traktèur	
147. fopspeen:	lòts	fiets	tutter
173. beton:	betòn	betòng	

Lijst 1 Zelfstandige naamwoorden

aardappel; aardkar; aas (kaartspel); adem; antenne; armvol; avegaar (boor); avond; azijn; beddekoets; beroep (in - gaan); beschuit; beton; blaffetuur; bloed; bluts; boekweit; boete; borg (- storten); brem (tak); brievenbus; brommer; bruiloft; bushalte; container; dauw; den (dorsvloer); dinsdag; dooier; dreef; droogkast; droogte; eg; enkel; erwt; fop-speen; franje; frein (handrem); frieten; fruit; galg; galmgat; gedoe; geestelijke (priester); geheugen; gemeentebos; gesp; geul (sloot); gevel (zij-); gieter; gist; glimworm; goesting; grootte; H. Geest; helpt; hennep; hitte; honing; hoofdkaas; hoogte; horloge; houvast; huishouden; ingenieur; inhoud; jacht; jenever; kegelbaan; kelder; kerstmis; kervel; ketting-kas; klauw; kleingeld; kopseld; kruimel; kunst; kwestie; laurierblad; lawaai; lens; lijn; lijnwaad; lijster (vogel); loop (geweer-); maalplag; maart; markt; meidoorn; melkerij; mergel; mesthof; moeder; moeite; moes (kool); mostaard; motor; naald; nagras; namid-dag; oogst; orgel; oven; papier; paus; pauw; pek; pekel; perzik; pollepel; prul; pudding; puree (met kool); pyjama; rijstpap; rimpel; ruif (hooi-); ruiten (kaartspel); rundvlees; saus; schelft; schildpad; schuld; scooter (motorrijwiel); siroop (boterham); sjalot; sjees (kin-derwagen); sleet; slot (deur); smout; speelplaats; splinter (in vinger); spouw; spouw; spreekw; steel; stem; stier (dekstier); stolp (voor beeld); streep; strekel; struik; tractor; truweel; tuf (motorrijwiel); tuin (= haag); tuit (koffiekan); tulp; turf; tweewoonst; uitgang; vaatdoek; vader; vakantie; veearts; velo; ven; vergift; vernis; vleermuis; warmte; wasem; wasmand; weduwe; wens; werkvolk; wever; woensdag; zaterdag; zeis; zurkel; zuster (> < broer); zwaluw;

De volledige enquête bestaat uit 11 vragenlijsten. U kunt deze lijsten (zie overzicht) schriftelijk of telefonisch aanvragen. Ze worden u gratis bezorgd met de bedoeling dat u ze ons geheel of gedeeltelijk ingevuld zoudt willen terugbezorgen.

Overzicht van de beschikbare lijsten

1. Zelfstandige naamwoorden
2. Zelfstandige naamwoorden: verkleinwoord
3. Zelfstandige naamwoorden: meervoud
4. Bijvoeglijke naamwoorden, telwoorden
5. Bijwoorden, voegwoorden, voorzetsel
6. Voornaamwoorden
7. Werkwoorden
8. Werkwoorden: voltooid deelwoorden
9. Werkwoorden: onvoltooid tegenwoordige tijd
10. Werkwoorden: onvoltooid verleden tijd (zwakke ww.)
11. Werkwoorden: onvoltooid verleden tijd (sterke ww.)

J. BOSMANS

DE KSA IN MEEUWEN

Een tiental jaren geleden maakte Noël Paesen, lic. Geschiedenis, in zijn kandidaatsjaren aan de K.U.L. een scriptie over de K.S.A. van Meeuwen. Daardoor is de "studentenbond" een van de weinige oudere Meeuwense verenigingen met een degelijk overzicht van haar ontwikkeling.

Omdat wij menen dat deze "oefening in het historisch onderzoek" in eigen dorp ten onrechte haast ongelezen is gebleven, hebben wij ze eens uit ons archief gehaald.

In 2 à 3 afleveringen zullen wij u met deze beschrijving van het wel en wee van de Meeuwense student laten kennismaken. De oorspronkelijke tekst zal op kleine taalkundige ingrepen na ongewijzigd blijven. Voor het leesgemak zullen wij de brontekst aan de nieuwe opmaak van ons tijdschrift aanpassen, o.a. door tekstkolommen en meer en nieuwe kopjes. De inhoud zal ongewijzigd blijven. Eigen aanvullingen vindt u in de kaderstukjes. Voor het kijkplezier zal de tekst met archiefmateriaal geïllustreerd worden.

Dit alles moet al blijken uit de eerste aflevering. Voor wat de beginperiode betreft moest Noël Paesen het destijds stellen met weinig of geen archiefmateriaal. Met de foto van het eerste K.S.A.-bestuur uit 1935 die E.H. Leopold Housen ons onlangs schonk, krijgt de pasgeboren vereniging opeens een menselijk gezicht. Wie er buiten de 13 pioniers op de foto vóór 1940 nog allemaal aangesloten was, hopen wij uit uw reacties te vernemen. Weetjes die onze voorzitter tijdens recente bijkomende interviews noteerde, leest u in enkele kaderstukjes. Op nieuwe archiefstukken van de K.S.A.-Meeuwen die naar aanleiding van dit artikel zouden kunnen opduiken, komen we in de volgende aflevering terug, als we er weet van hebben tenminste. De geraadpleegde bronnen zullen na de laatste aflevering vermeld worden.

HOOFDSTUK 1 1934-1940

De Meeuwense K.S.A. (Katholieke Studentenactie) werd in 1934 opgericht. Het was de eerste vereniging voor jongeren in Meeuwen. Zij trachtte de studenten van Meeuwen vóór alles een literaire vorming mee te geven, ofschoon de K.S.A. per definitie katholiek en Vlaams voelend was. Het leven in deze studentenbond bleef ongewijzigd tot 1941. In dat jaar werden de eerste "vendels" gevormd en begon een nieuwe fase in de bondsgeschiedenis.

1. MEEUWEN IN 1934?

Aangezien de K.S.A.-beweging zeer nauw met de parochie en haar activiteiten verbonden was, kan een korte kenschets

van Meeuwen bevorderlijk zijn voor het begrijpen van bepaalde elementen uit het leven van deze studentenbond.

Agrarisch

Meeuwen was bij de oprichting van de K.S.A.-bond een eenvoudig, agrarisch dorp dat nauwelijks van de andere Kempen dorpen verschilde. De meeste mensen waren in de landbouw tewerkgesteld. De zelfvoorzieningsgraad bij deze mensen was vrij groot. In het centrum

van het dorp woonden er wat middenstanders die in de resterende primaire levensbehoeften van de inwoners probeerden te voorzien. Buiten de ambachten, die volledig op de noden van het platteland waren afgestemd, was er in Meeuwen geen enkele andere vorm van industriële activiteit.

Katholiek

Daarnaast was er nog de groep van priesters, kloosterzusters, onderwijzers en onderwijzeressen, waar met veel eerbied naar opgekeken werd. Vooral de pastoor stond hoog in aanzien. Hij hield toezicht over zijn parochianen zowel in kerkelijke als in burgerlijke aangelegenheden.

Solidair

Vóór 1940 woonde er nog geen geneesheer in de gemeente, zodat de inwoners zich meestal met eigen, primitieve middeltjes moesten behelpen. Het is begrijpelijk dat een gemeenschap, met een dergelijke traditionele bevolkings- en tewerkstellingsstructuur, een typische gedachtengang en levenspatroon heeft. De zogenaamde burenplicht werd er als een heilige wet aanzien. Bijna niemand durfde zich aan de verplichte hulpverlening te onttrekken.

Conservatief

Bovendien was enkel dat goed wat met het algemeen gangbare overeenstemde. Wanneer nieuwe opvattingen en gedragingen in deze katholieke gemeenschap binnendrongen, werden ze met argwaan waargenomen. Mensen die in hun gedachtengang van het algemeen gangbare afweken, poogde men terug op het "rechte" pad te krijgen. Het was dan ook niet

verwonderlijk dat de pastoor vanop de preekstoel de mensen waarschuwde voor het kwaad dat zich in de nabijgelegen mijnstreek bevond. Anderzijds keken landbouwers en arbeiders met ongenoegen neer op mensen die denkwerk verrichtten, aangezien voor hen handenarbeid de enige vorm van werken was.

Het was in deze context dat de oprichting van de studentenbond zich afspeelde. Meeuwen was een dorp dat de volgende elementen als belangrijkste karakteristieken had: een agrarische structuur, katholicisme, conservatisme en terughoudendheid, sterk groepsverband en solidariteit. Na de oorlog kwam hierin voorlopig geen verandering. Wel was geleidelijk aan een stijging van het aantal industrieel tewerkgestelden merkbaar.

2. ONTSTAAN K.S.A.

Een duistere periode

Een van de boeiendste periodes uit de geschiedenis van een vereniging is zonder twijfel die van haar ontstaan. Dat komt, doordat de reden of de situatie die daartoe aanleiding gaf nagenoeg uniek is. Bovendien zullen de structuur en de werking die in het beginstadium tot stand kwamen, meestal hun stempel drukken op de volgende fase.

Nochtans is de oprichting van een vereniging vaak ook een van de duistere periodes uit haar geschiedenis. Zodra de generatie die de vereniging oprichtte, de weg voor haar opvolgers heeft vrijgemaakt, geraakt de ontstaans-geschiedenis vlug gereduceerd tot de oprichtingsdatum. Bijgevolg is bij de viering van een jubileum dikwijls nog heel weinig geweten over de stichting.

Dit was ook het geval voor de oprichting van de K.S.A. in Meeuwen. Buiten de-

stichtingsdatum was er in het locale bondsarchief niets te vinden over deze gebeurtenis. Gelukkig bracht een uitvoerig gesprek met de oprichter en eerste voorzitter heel wat interessante informatie aan het licht.

"Houdt u sterk"

De oorsprong van de K.S.A.-bond van Meeuwen lag in zekere zin in de studentenbond "Houdt u sterk" van Peer. Verscheidene leerlingen die in Bree en Peer op het college zaten, waren bij de studentenbond van Peer aangesloten. Dat deze leerlingen aanvankelijk bij de bond van Peer aangesloten waren, kan misschien verklaard worden door het feit dat Meeuwen steeds sterk op Peer georiënteerd was, terwijl Bree, o.a. qua mentaliteit verschillen met Meeuwen vertoonde. Onder de leerlingen uit Meeuwen die bij de Peerse K.S.A. waren aangesloten, groeide geleidelijk aan het idee om in hun eigen dorp ook een vereniging voor studenten op te richten. Ze achtten zich bekwaam genoeg om een eigen K.S.A.-bond in het leven te roepen. Temeer omdat er in Meeuwen toch al 20 à 30 studenten woonden. De eerste voorzitter, die voordien al van 1930 tot 1934 bij de studentenbond van Peer aangesloten was, had in die periode zeker de nodige ervaring opgedaan om zelf een studentenbond op te richten.

De oprichting

Op 29 augustus 1934 namen een aantal studenten het initiatief en stichtten een K.S.A.-bond in Meeuwen onder de naam "De hei bloeit". (Ook in Wijchmaal en Eksel werd rond dezelfde tijd een K.S.A.-bond opgericht). De initiatiefnemers namen de verschillende bestuursfuncties op zich. Zo werd Leopold Hou-

sen, zoon van de toenmalige burgemeester, voorzitter met als ondervoorzitter Albert Vliegen. De overigen hielden zich bezig met het optekenen van de verslagen en andere belangrijke zaken. E.H. Theo Weneri, kapelaan in Meeuwen en Nederlander van afkomst, was bereid om als eerste proost op te treden. Door zijn afkomst wist hij vrij weinig over deze Vlaamse studentenbeweging, zodat zijn invloed op de structuur en de werking van de pas opgerichte K.S.A.-bond vrij gering moet zijn geweest.

De ledenwerving

Aangezien de K.S.A.-bond op het einde van de grote vakantie werd opgericht, zal de eerste serieuze ledenwerving pas tijdens de volgende grote vakantie hebben plaatsgevonden. Mondeling werd aan de studerende jongeren van Meeuwen gevraagd of ze lid wilden worden. Ongeveer alle toenmalige studenten sloten zich bij de nieuwe vereniging aan, vermits er in hun ogen een vanzelfsprekende relatie was tussen "naar het college gaan" en deel uitmaken van een K.S.A.-bond. Vaak was het zo, dat men zich aansloot, omdat broers er al bij waren.

Een mogelijke reden waarom enkele studenten niet of maar tijdelijk lid waren was het feit dat in een uitgesproken agrarisch dorpje als Meeuwen ieder arbeidskracht op de boerderij gebruikt kon worden.

Het aantal leden zou in deze aanvangsjaren rond vooraan in de twintig geschommeld hebben.

Het ledenbestand

Toen in Meeuwen de K.S.A.-bond werd opgericht, gingen de meeste studenten van de parochie naar de colleges van Peer en Bree. Daarnaast studeerde een klein

aantal studenten aan verder verwijderde colleges of Juvenaten. Na het vierde jaar aan de twee hoger vernoemde colleges, gingen sommigen naar een normaalschool of naar het seminarie. De anderen studeerden verder aan een universiteit of zetten een punt achter hun studentenleven en stapten in het beroepsleven. Uit een onderzoek naar de relatie tussen studenten uit Meeuwen die in Peer naar het college gingen en hun lidmaatschap van de plaatselijke K.S.A.-beweging bleek, dat in deze aanvangsjaren, zeker als men rekening houdt met de onvolledigheid van de ledenlijsten, op zijn minst negen studenten op tien bij de studentenbond waren aangesloten.

De naam

De K.S.A.-bond in Meeuwen heette "De hei bloeit". De naam was geïnspireerd door de toen nog overvloedige heidebegroeiing van onze gemeente in het hartje van de Limburgse Kempen. Een analoge ingeving heeft de benaming van verschillende omliggende bonden bepaald: "De frisse heikracht" (Bree), "De hiekleuters" (Ellikom), "De heiwachters" (Kaulille), "Heidebloem" (Zolder), "Het verdoken heidebloempje" (Genk). In Meeuwen was de naamgeving misschien ook een indicatie voor de mentaliteit van de oprichters. Zo dit voorvechters van een Vlaamse bewustwording waren geweest, zouden ze zeker geopteerd hebben voor namen in de richting van "Blauwvoet" of "Klauwaerts". De naam van de Meeuwense studentenbond refereerde eerder aan gewone, Kempense plattelandsstudenten.

Vlag

Doordat het eerste gekende fotomateriaal pas vanaf 1941 dateert, is het moeilijk uit

te maken of de studentenbond in de aanvangsjaren over een vlag beschikte. De mogelijkheid is groot dat de vlag die op de foto's van na 1941 te zien is, uit de beginperiode van de studentenbond stamt.

Uniform

Het uniform drong geleidelijk via een aantal studenten van het Klein Seminarie van Sint-Truiden (secretariaat van gouw Limburg) tot in Meeuwen door. Over het aantal studenten dat een uniform had, is voorlopig nog geen zekerheid, omdat het geraadpleegde archief enkel groepsfoto's van na 1941 bevatte.

De reacties

Het oprichten van een K.S.A.-bond in Meeuwen heeft zeker geen opschudding teweeggebracht.

De geestelijkheid was zelfs zeer ingecomen met het initiatief van de studenten. In dit landelijk dorp was er voor de jeugd nauwelijks een mogelijkheid om zich te ontspannen of aan sport te doen. Bovendien zal deze studentenbond verschillende jaren de enige jeugdbeweging in de parochie zijn. De plaatselijke verenigingen bestonden meestal uit volwassenen.

Wat de burgerlijke overheid betreft moet er rekening mee gehouden worden, dat haar functies in deze periode nog zeer beperkt waren. Van subsidies was er toen nog geen sprake, doordat het gemeentebestuur de oprichting van een studentenbond als een louter parochiale aangelegenheid zag.

De pastoor was in feite de spilfiguur van de gemeente. Hij hield toezicht op zijn parochianen in de meeste kerkelijke en burgerlijke zaken. De toenmalige pastoor Theunissen had geen enkel bezwaar, zodat niets de stichting van een K.S.A.-bond in de weg stond.

Bovenste rij van links naar rechts

Jozef Evens (+), Albert Braeken, Albert Hoogmartens (+), Leopold Housen, Albert Vliegen.

Middelste rij van links naar rechts

Henri Hoogmartens, Jozef Bomans (+), Karl Vielwenig (+)

Onderste rij van links naar rechts

Henri Schoofs, Jozef Ruttens, Victor Paesen, Leo Creemers, Mathieu Verdonck

Jozef Evens alias Zjef Flips
 Albert Braeken alias Bèèr Kùuste
 Albert Hoogmartens alias Bèèr Mèijerkes
 Leopold Housen alias Pol Riet
 Albert Vliegen alias Bèèr/mèister Biénis
 Henri Hoogmartens alias Harie Mèijerkes
 Jozef Bomans alias Zjefke/mèister Kennis
 Karel Vielwenig alias Karel van Hiebke Swinters
 Harie Schoofs alias Harieke vanne Bel
 Jozef Ruttens alias Zjef van Nikkel vanne Mièle
 Victor Paesen alias Fik Gèètjes
 Leo Creemers alias Lèi Nuùs
 Mathieu Verdonck alias Tsjeu van Bère

KSA-BESTUUR ANNO 1935

JEF EVENS van de Paters van de H. Geest in Nijlen deed zijn eremis in juli 1937.

Hij verongelukte in januari 1952 in Gentinnes waar hij leraar was. Jef was een specialist in het assembleren en repareren van radio's. Hij kwam om het leven toen hij met een motor die hij voor zijn directeur ergens was gaan ophalen tegen een onverlichte boerenkar reed.

Voor de K.S.A. in Meeuwen hield hij ooit een toespraak over sterrenkunde.

ALBERT BRAEKEN was bij de Kruisheren en deed zijn eremis in 1942. Enkele jaren geleden vierde hij zijn gouden priesterjubileum. Op de foto rookt hij een pijp, maar dat was in die tijd minder opzienbarend dan nu.

ALBERT HOOGMARTENS ging naar het college in Bree en werd later zaakvoerder van de Boerenbond. Velen in Meeuwen hebben hem ook gekend als "schetser" van de runderen.

LEOPOLD HOUSEN werd priester en vierde ondertussen ook al zijn gouden priesterjubileum. Hij verblijft momenteel als rustend pastoor in Meeuwen.

ALBERT VliegEN heeft als onderwijzer heel wat mannen van Meeuwen als kind zien opgroeien.

HARIE HOOGMARTENS woont sinds 1948 in Tongeren, maar is in Meeuwen nog vrij bekend als dokter Hoogmartens. Harie ging als leerling in Bree naar het college, maar was aangesloten bij de Peerse studentenbond "Houdt u sterk". In 1934 werd hij lid van de K.S.A. in Meeuwen. Dat duurde tot 1937 toen hij in Leuven geneeskunde ging studeren.

JOZEF BOMANS was een collega van Albert Vliegen. Hij was lang dirigent van het Meeuwens kerkkoor en trommelaar van de fanfare.

KARL FIELWENIG kwam kort na W.O.1 met nog andere Oostenrijkse kinderen in Meeuwen terecht. Hij werd geadopteerd door het echtpaar Smeets-Bloemen (Hiepke Swinters en Betje Vlege) op het gehucht Vliegeneinde.

Karl ging naar Don Bosco in Hechtel en werd Broeder. Doordat hij de Oostenrijkse nationaliteit had behouden, werd hij bij het uitbreken van de tweede wereldoorlog door de Duitsers gemobiliseerd. De oorlog werd hem fataal, want hij sneuvelde.

HARIE SCHOOFS woont in Helchteren. Hij is gepensioneerd onderwijzer. Zijn echtgenote, Maria Bongaerts (Mieke Buits), is ook van Meeuwen.

JEF RUTTENS werd door verscheidene van zijn medestudenten niet dadelijk herkend. Dat komt doordat hij begin 1938 van de Berenheidermolen in Meeuwen naar de Wurfelder molen in Maaseik verhuisde. Zijn vader, Nicolaes Ruttens, overleed in 1933. Jef is een paar jaar naar het college in Peer gefietst. Zijn zuster Alice heeft 10 jaar de enige klas van de Bullenschool in Meeuwen onderwezen.

VICTOR PAESEN ging 3 jaar naar het college in Bree. Fik woont op de vroegere "Achterste Gèètjes", waar hij al meer dan 50 jaar pluimvee houdt.

LEO CREEMERS is de vader van Reengenoet en Provinciaal Archeoloog Guido Creemers.

Lèi is een Siberië-kenner, Siberië onder Peer wel te verstaan. Hij werkte daar van 1935 tot 1947, aanvankelijk als kraaienverjager (toen nog met ratel en posthoorn), later in de serres.

MATHIEU VERDONCK is de nog levende acteur van de kortste en beroemdste Meeuwense dialoog: "Tsjeu bèèj dich! Zjang sjèèr dich!" Tsjeu is nu gepensioneerd, na een loopbaan in het Belgisch leger.

De geest

De geest die in de pas opgerichte K.S.A.-bond aanwezig was, lag zeer duidelijk in de lijn van de nieuwe opvattingen die in de jaren twintig en dertig bij de Vlaamse studenten gegroeid waren en die tot leven gebracht werden in de K.S.A.-beweging. De toenemende Vlaamse bewustwording en strijdvaardigheid werd door het Belgisch episcopaat (Belgische bisschoppen) in het algemeen eerder onbegrijpend en afwijzend aanschouwd. De spanningen tussen hoog-studenten en de kerkelijke overheid in het begin van de jaren twintig had tot gevolg dat de leiding van het A.K.V.S. (Algemeen Katholiek Vlaams Studentenverbond), seminaristen en universitaires, in een meer Vlaams-nationalistische en antiklerikale richting gingen werken. De ongerustheid van het episcopaat over haar katholieke studenten had tot een reactie geleid, zodat in 1928 onder impuls van Karel Dubois de K.S.A. (Katholieke Studentenactie) ontstond.

De K.S.A. in Meeuwen had geen A.K.V.S.-beweging als voorloper gehad. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de bond bij zijn start de nieuwe K.S.A.-gedachtengang accepteerde. De ondergeschiktheid aan de bisschoppelijke overheid en de beklemtoning van de Katholieke Actie werden niet als hinderpaal ervaren. Wel mag hieruit niet geconcludeerd worden, dat de oprichters niet op de hoogte waren van de vroegere opvattingen binnen de studentenbeweging. De voorzitter zelf had samen met andere leden van de bond tijdens de periode dat hij bij de bisschoppelijke studentenbond van Peer was aangesloten, een goudslag van het A.V.K.S. bijgewoond. Peer was lange tijd bij het A.V.K.S. aangesloten. In Limburg bleven de Peerse studenten van deze beweging en de eraan verbonden ideologische oriëntering samen met die

Maaseik en Lommel (een deel ervan) bij het A.V.K.S. aangesloten in een periode waarin het A.V.K.S. op de rand van de afgrond stond. Toen men in 1927 overschakelde naar de bisschoppelijke studenten-beweging, betekende dit nog niet het einde van de A.V.K.S. beweging in Peer. Want tussen 1929 en 1931 werd door de voorzitter van de studentenbond nog meegeholpen aan het sluikblad "De kabouter".

De sterke Vlaams-Nationalistische en anti-bisschoppelijke uitingen die op de vermelde goudslag naar voren kwamen, stemden niet overeen met de opvattingen van de latere oprichters van de K.S.A.-bond in Meeuwen, zodat zij direct "orthodox" te werk gingen. Dit hield echter niet in dat een Vlaamse gedachtengang helemaal niet aanwezig was. Want naast de katholieke geestesstroming, die deze katholieke parochiale studentenorganisatie kenmerkte, werd de aanvangsperiode ook nog duidelijk gekenmerkt door een Vlaamse gerichtheid. De Vlaamse bewustwording van de studenten stond zeker los van iedere vorm van partijpolitiek. Het was eerder een besef van de minderwaardige positie die Vlaanderen in België innam. Marcherend en Vlaamse strijdlieden zin-gend, trachtten zij de plaatselijke bevolking dit onder ogen te brengen, vermits die zich bij deze achterstand neerlegde omdat "het altijd zo geweest was".

De K.S.A.-boom

Als de oprichting van de K.S.A. in Meeuwen bekeken wordt vanuit de algemene ontwikkeling en groei van de K.S.A.-beweging, dan valt op dat deze vereniging in het leven werd geroepen in een periode die gekenmerkt werd door een grote stijging van het aantal bonden. Tussen 1935 en 1940 steeg het aantal

plaatselijke bonden van 197 tot 352 en het aantal aangesloten leden van 9.500 tot 12.500. Het karakter van de K.S.A.-beweging verschilde van bisdom tot bisdom. In Limburg en Oost-Vlaanderen werd ze gekenmerkt als een vereniging die naast de Katholieke Actie ook de volledige werking van de vroegere A.K.V.S. zou overnemen, met uitzondering van de Vlaams-Nationalistische oriëntering.

Opvallend is ook dat in 1934 de Katholieke Actie en de Vlaamse Actie ieder een apart gouvbestuur kregen. Terwijl op lokaal vlak het katholieke en het Vlaamse element binnen eenzelfde bond moesten worden uitgebouwd.

Gouwen en gewesten

De studentenbond in Meeuwen maakte deel uit van het gewest Kempen dat samen met het gewest Haspengouw, Maasland en Middengouw vanaf 1927 de gouw van Limburg vormde. Tijdens de paasvakantie van 1938 werd de gouw opnieuw ingedeeld. Meeuwen maakte deel uit van het gewest Bree, dat een van de dertien nieuwe gewesten van de gouw Limburg was.

3. DE EERSTE WERKJAREN

Vakantiewerking

[...] Daar de meeste studenten op internaat zaten en meestal enkel tijdens de vakanties naar huis kwamen was de K.S.A.-vereniging in Meeuwen in deze aanvangsjaren een gemeentelijke vakantiebond. Gezien de werking buiten de geringe activiteiten tijdens paas- en kerstvakantie tijdens de rest van het schooljaar stillag, was het vooral tijdens de zomervakantie dat de K.S.A. elk jaar

opnieuw tot leven kwam. Tijdens de grote vakantie werd minstens één maal per week vergaderd. Gewoonlijk kregen de studenten juist voor het begin van de vakantie een brief met de geplande activiteiten toe-gestuurd.

In het paasverlof van 1938 gingen de activiteiten door op dinsdag, donderdag en zondag. Op de laatste dagen van de week kwamen vooral religieuze activiteiten aan bod.

Vergaderlokaal

Een verlangen dat doorheen de tijd standhield was het verlangen om over een eigen lokaal te kunnen beschikken, omdat dit toen aan een vereniging een onafhankelijkheids- en zelfstandigheidsgevoel gaf. Ook in de aanvangsjaren stelde zich het probleem van een permanent vergaderlokaal. De studenten van toen wisten dat dit in een kleine gemeente als Meeuwen bijna onmogelijk zou zijn.

Een van de eerste lokalen die door de studentenbeweging mochten worden gebruikt, bevond zich in het zogenaamde "liberaal schooltje" naast de kapelanij. In deze school konden de studenten beschikken over een vergaderlokaaltje dat aan de leslokalen grensde. Daarnaast mochten ze ook gebruik maken van een zaal van het gemeentehuis. Wel moet erop gewezen worden dat het hier niet om hun "eigen" lokaal ging maar om een lokaal dat bij slecht weer of belangrijke samenkomsten ter beschikking werd gesteld.

De bondsvergadering

De structuur van een bondsvergadering weerspiegelde duidelijk het belang van het katholieke element binnen de studentenbeweging van toen. Bij wijziging in

het leiderskader kon deze structuur kleine veranderingen ondergaan. De meest voor-komende structuur vertoonde een hele reeks typische kenmerken. De vergadering werd altijd begonnen met een gebedje. Daarna kwam de proost de jongens toespreken. Vervolgens was het de beurt aan de voorzitter of een andere leider. Deze zette uiteen wat er die dag op het programma stond. Het eerste programmapunt was doorgaans het uitbrengen van het verslag van de vorige vergadering. Dan volgde meestal een aantal lezingen en spreek-beurten, afgewisseld met gedichtjes en een muzikaal intermezzo. Soms werden de spreekbeurten vervangen door meer ont-spannende activiteiten, zoals voetballen of marcheren. Op het einde van de vergadering werden enkele aanwijzingen gegeven in verband met de komende vergadering. De bonds-vergadering werd met een gebedje afgesloten.

Activiteiten

De activiteiten die in deze eerste periode plaatsvonden, kunnen onder twee rubrieken gerangschikt worden: die met een uitgesproken religieus karakter en die met een literair-vormend karakter. Beide aspecten konden ook in één activiteit aan bod komen.

Tijdens de activiteiten was er geen opsplitsing in leeftijdscategorieën. Groot en klein moest naar dezelfde spreekbeurten luisteren, ongeacht de moeilijkheidsgraad. Ook was aanvankelijk geen sprake van een onderscheid tussen leiders en leden. Het waren vooral de ouderen (+15) en de seminaristen die voordrachten hielden en een zeker toezicht uitoefenden op de kleineren.

Activiteiten met religieus karakter

Tot de eerste groep behoren activiteiten als fiets- en wandeltochten met religieuze bestemmingen. Tijdens de vakantie werden de kapelletjes in eigen gemeente bezocht of gingen de studenten de kluis van Achel bezoeken. Een inhuldiging van een priester in de gemeente of die van een bisschop in zijn bisdom werd zeker niet over het hoofd gezien. In lezingen en voordrachten werd geregeld over religieuze onderwerpen gesproken. Om een duidelijk beeld te krijgen van de specifieke onderwerpen volgt hier een chronologisch overzicht van de religieuze onderwerpen die tijdens de opeenvolgende vakanties werden aangesneden.

Zomervakantie 1934

- * *De congregatie van de E.E.P.P. Kruisheren en van de Heilige Geest*
- * *Pater Damiaan*

Paasvakantie 1935

- * *Het Paasevangelie en de K.A.*
- * *K.A. en de Duitse jeugd*

Zomervakantie 1935

- * *De bekering van Japan*

Paasvakantie 1936

- * *Aanvuring tot het bijwonen der H. Mis door raad en woord*

Kerstvakantie 1936

- * *De Goddelozenbeweging in onze grote steden*

Zomervakantie 1938

- * *Jan Berchmans*
- * *H. Mis*

Paasvakantie 1939

- * *Door spreekbeurten jongens brengen tot betere beleving van de H. Mis*

Activiteiten met literair-vormend karakter

Tot de tweede groep activiteiten behoorden de spreekbeurten over Vlaamse schrijvers of helden: Felix Timmermans, Rodenbach, Jacob van Artevelde ... Verder waren er nog spreekbeurten over Dinaso, werkloze jongeren en socialistische jeugd. Zaken die voor het landelijke Meeuwen nog vrij nieuw waren, zoals pers, radio of zelfs elektriciteit kwamen ook ter sprake binnen de K.S.A. Deze onderwerpen werden meestal ook behandeld in spreekbeurten. De activiteiten hadden in de beginperiode vooral een literaire inslag, waardoor men aan de studenten zonder twijfel vorming gaf.

Activiteiten met ontspannend karakter

Natuurlijk kwamen er ook wel eens meer ontspannende dingen aan bod. Meestal hield dat een partij voetbal in, tegen een andere studentenbond of tegen een andere groep jongeren van Meeuwen. Aangezien onder de laatste groep het gevoel heerste dat de K.S.A.-jongens uit het Dorp (centrum) kwamen en zij van het platteland, gebeurde het wel eens dat de voetbalwedstrijd vroegtijdig werd beëindigd en de lijnen van het voetbalterrein enkel nog in acht genomen werden om het "gevechtsterrein" van de ruziemakers af te bakenen. Van op kamp gaan was er nog geen sprake.

Parochiale inzet

Daarnaast waren er nog activiteiten die min of meer deel uitmaakten van het parochiale leven. Zo werd bijvoorbeeld tijdens de grote vakantie van 1938 het eerste toneelstuk voor de medeparochianen opgevoerd. Het stuk "De zwarte hostiën" werd opgevoerd ten voordele

van een missionaris die zijn missie voor een korte tijd verlaten had. De studentenbond deed in hetzelfde jaar ook mee aan de gouwactie "Persoffensief voor de Limburgse zedelijke gaafheid". Onder dit motto verspreidden de studenten pamfletten ter ondersteuning van de katholieke dag- en weekbladen. Het ging hier wel duidelijk om een actie die van hoger hand kwam. Ook werd al eens een beroep gedaan op de K.S.A. voor de uitdeling van allerhande parochiale blaadjes. De deelname aan een processie gold als iets vanzelfsprekends.

Sportactiviteiten

Voetballen

Brigittakapel (A. Vliegen; V. Paesen)

Op 't Dasheike (A. Vliegen)

Zwemmen

In het Schaapsven (H. Schoofs)

Fietstochten

Kapel van Opitter (H. Schoofs)

Natuurgebied achter 't Hasselt (H. Schoofs)

De Donderslag (V. Paesen)

Kelchterhoef (V. Paesen)

"De duiker" in Molenbeersel (V. Paesen)

Kolishergen (V. Paesen)

Gielisheide: boshessen plukken (V. Paesen)

Gewest- en gowdagen

In de voor-oorlogse periode vond er ook de inschakeling plaats in de K.S.A.-beweging, zowel gewestelijk als op het niveau van de provinciale gouw. De gewestelijke samenkomsten werden altijd bijgewoond. De aanwezigheid op gowdagen was misschien iets minder, gezien de afstand naar de gowdag per fiets moest worden overbrugd. Anderzijds vonden

gewest- en gouddagen slechts enkele keren per jaar plaats, zodat de bond niet gemakkelijk een samenkomst oversloeg.

Was het verloop van een gewestdag eerder van gewone aard, dan kon dit - volgens de leden van toen - niet gezegd worden van de gouddagen. Die hadden een plechtiger en officiëler karakter.

De K.S.A. van Meeuwen stond ook nog in contact met de gouw via haar seminaristen. Aangezien een aantal leden hun studies als voorbereiding op het priesterschap aan het Klein Seminarie van Sint-Truiden deden, stonden zij rechtstreeks in contact met de leiding van de gouw. Nieuwe gedachten, gebruiken, (o.a. uniform, vendelwerking ...) kwamen langs deze weg de studenten van Meeuwen ter ore. Het is dus niet verwonderlijk dat deze seminaristen, al waren ze geen voorzitter meer, de plaatselijke bond in belangrijke mate beïnvloedden. Temeer als men bedenkt dat op een 25 à 30 leden in de periode 1939-1941 vijf leden seminarist waren, terwijl de grote meerderheid van de overige leden jonger dan 15 jaar was.

Besluit

In de eerste zeven jaren na de stichting van de bond, deden zich weinig wijzigingen voor. Zowel het ledenaantal en activiteiten als de structuur bleven nagenoeg onge-wijzigd. De K.S.A. had zich in Meeuwen geïntegreerd zonder ook maar voor enige opschudding te zorgen. Met de vernieuwingen die in 1941 in de studentenbond werden ingevoerd, brak een nieuwe periode aan in het leven van de Meeuwense K.S.A.-bond.

Jean Bosmans

UIT DE ROLLEN ...

Ettelijke jaren geleden ontving ik van Eerwaarde Pater Bert Simons van de Gerkenberg een kort briefje, dat nu pas weer te voorschijn kwam.

Geachte vriend,

Uit de rollen van Gerdingen (archief Gerdingen Hasselt Rollen 1) haal ik voor Meeuwen volgende nuttige inlichtingen:

Op 22 oktober 1516 was

SCHROES REYM

kerkmeester van Meeuwen

(p. 34 verso).

Op 10 december 1516 was

REYM DITTENS

kerkmeester van Meeuwen

(p. 34 verso).

In 1517 was

AERT LEYSKENS

kerkmeester van Meeuwen

(p. 37 recto).

In 1521 was

HEYN VLIAGEN

koster van Meeuwen

(p. 68 verso).

Graag,

Pater Bert Simons

Jean Bosmans

RIMRAM

In de eerste aflevering van deze rubriek (zie vorig nummer) vroegen wij u om te reageren met eigen bijdragen: oude liedjes, rijmpjes, raadseltjes en gebedjes. We hebben niet lang hoeven te wachten op respons.

Als eerste reageerde een trouwe lezer en medewerker met enkele voorbeelden van het gevraagde en het uitdrukkelijk verzoek zijn naam niet te vermelden. Voor dit artikeltje hebben we daar geen moeite mee.

Helemaal nieuw voor me is het volgende aftelrijmpje:

Pot,
inte tinte
ferme minte
inte tinte
traaf!

Het volgende rijmpje vraagt nog om aanvulling en correctie.

Achter het huis
liep een muis
Is mijnheer de rat niet thuis?
Neen, mijnheer de rat
is achter uitgegaan,
Water halen, water halen.
Raad eens wie haar tegenkwam.
Twee ijzeren mannen
Met potten en pannen,
Twee kinderen zonder ziel;
Hun ziel was in den hemel.
Den hemel was gesloten
Met twee vergulde poten
...

"En verder weet ik het niet meer", schrijft de heer X, "zoiets als Pief, poef, paf en gij zijt eraf!"

Lezers of lezeressen die de volledige of een andere versie van dit "aftelrijmpje"

(?) kennen, kunnen ons schrijven of opbellen. Tel. (011)79 21 64

De tweede reactie kwam uit Riemst. Suzy Witters stuurde ons met "Groetjes uit de Haspengouwse leemstreek" eerst een brief en daarna nog een briefkaart met "versjes en liedjes, door ons in onze kindertijd gezongen/opgezegd".

Eerst een "knuffelversje",

Ich ging nao de mert
Kocht 'n kùuw
Stèk vanne lèver
Stèk vanne pens
Kiele, kiele, lens

"De ene persoon houdt de hand van de andere vast en klopt erop terwijl hij het versje opzegt", aldus Suzy.

dan een "spotrijmpje"

Zjefke, pefke, pingelepuut,
staak zien èige wiefke duut.

vervolgens een "leurdersliedje"

Zant, zant, sjuùne witte zant,
zant van Mie van Grene;
hèè is zuù sjuùn,
hèè sjoort zuù fien,
t'is zant van Mie van Grene.

en ten slotte nog een "zaterdagliedje".

Hoep, hoep,
pèèrtsje op d'n draf
Mèrge is 't zónnig.
Dan kuùme alle kinnekes
Mèt hin besjiéte himmekes.
Dan kint Jan d'n Akkerman
Mèt ze pèèrtsje ter achteraan
Roets! Roets! Roets! Roets!

Wellicht bestaan er ook van deze rijmpjes en liedjes andere versies. Wie stuurt ze ons op of helt ze ons door?

Tel. (011)79 21 64

De derde reactie is een mooi "raadsel-rijmpje" dat de heer Leon Heynickx ons op de KWB-tentoonstelling bezorgde. De oplossing staat eronder in spiegelschrift, achterstevoren en ondersteboven.

Wiggeldewaggel
hèet luiver gedrage,
Wiggeldewaggel
dreegt luiver neet mié,
Wiggeldewaggel
dreegt lichaam en ziél.

Hertaald in het Nederlands leest u ongeveer dit:

"Wiggeldewaggel heeft lover gedragen,
maar nu niet meer. Nu draagt hij een
mens."

Oplossing: *Salim Hassan Haa*

Wat zegt u? Kent u ook nog een heel oud raadseltje? Stuur het op of telefoon. Tel. (011)79 21 64

Voor de rest van dit artikel putten we uit eigen (beperkte) voorraad.

Bom, bom, belleke
de kèster trèkt aant sjelleke¹.
Wèè is er nùuw duùr?
'n Aut gries menneke.
Buù zille ve det begrave?
In Lømmel inne zavel²,
in Reppel inne puùtekùul³
Dao likt er op zien dikke mùul.

1 = het klokje

2 = het zand

3 = wortelenkuil

Genoteerd uit de mond van Catharina

Camps-Martens alias Kaat Kliémetes (+).

Voor het volgende rijmpje leende de bijnaam zich enkel voor een paar gedurfde, "straffe" versregels met assonantie.

D'n hónt van Jan Gebónt
dèè loop d'n hiéle wèrelt rónt
mèt e pónt strónt aan zien kónt

Hetzelfde effect werd nagestreefd in de volgende "plaag-rijmpjes".

Teng van Es
sjiét in 'n fles,
dié ze tùuw
en begos oppernùuw.

Piér van Nèt
sjiét in bèt,
stopte em tùuw
en begos oppernùuw.

Sommige versjes of liedjes werden door de jongens geparodieerd door de laatste regel te vervangen.

Mieke waas aant koffie male
Mieke zóng
Mieke spróng
Sàperluùt det miéleke góng!

Miek waas aant koffie male
Mieke zóng
Mieke spróng
Det de knuip vanne bóks aaf spróng!

Ook van het spelrijmpje dat in het vorige nummer verscheen (Reengenoten 19 - p.15) bestond vroeger een parodie met onschuldige allusies op dorpsbewoners.

Pèertsje besluùn
Wèè hèet 'et geduùn?
Jan de Smiét
dèè mook e liét (lid van ketting)
buù (waar) Hèinken Hónneriks
zien kat duùr sjiét!

Het volgende liedje met beurtzang is misschien wel volledig maar de beweging die erbij hoorde zouden we wat graag van u vernemen.

*Ik ben zo arm, arm, arm,
Mariotte, Mariotte!
Ik ben zo arm, arm, arm,
Mario-otte!*

*Ik ben zo rijk, rijk, rijk,
Mariotte, Mariotte!
Ik ben zo rijk, rijk, rijk,
Mario-otte!*

*Krijg ik dan een kind van u,
Mariotte, Mariotte?
Krijg ik dan een kind van u,
Mario-otte?*

*Welk kind zou dat wel zijn,
Mariotte, Mariotte?
Welk kind zou dat wel zijn,
Mario-otte?*

*Dat zal ons liefste X wel zijn,
Mariotte, Mariotte!
Dat zal ons liefste X wel zijn,
Mario-otte!*

*Ons liefste X die krijgt gij niet,
Mariotte, Mariotte!
Ons liefste X die krijgt gij niet,
Mario-otte!*

*Dan kom ik haar wel halen
Mariotte, Mariotte!
Dan kom ik haar wel halen
Mario-otte!*

*Dan zet ik de hond voor de deur
Mariotte, Mariotte!
Dan zet ik de hond voor de deur
Mario-otte!*

*Dan geef ik de hond een stukje brood
Mariotte! Mariotte!
Dan geef ik de hond een stukje brood
Mario-otte!*

*Onze hond die lust geen brood
Mariotte! Mariotte!
Onze hond die lust geen brood
Mario-otte!*

*Dan sla ik hem met 'ne knuppel dood
Mariotte! Mariotte!
Dan sla ik hem met 'ne knuppel
dood
Mario-otte!*

Hoe dit verder afloopt zouden wij graag van onze lezers/lezeressen vernemen. Ook informatie over de oorsprong van dit liedje zien wij dankbaar tegemoet.

Jean Bosmans

WIJ DANKEN ...

in willekeurige volgorde:

- de heer Victor Paesen voor het beantwoorden van een vragenlijst (dialectwoorden) i.v.m. pluimveehouderij en voor informatie over de Meeuwense K.S.A. ca. 1935;
- de heer Henri Schoofs (Helchteren) voor uitleg over kaartspelen ("matsen" en "hoogjas sen") en voor informatie over de Meeuwense K.S.A. ca. 1935;
- E.H. Leopold Housen voor foto van het eerste K.S.A.-bestuur en voor oude foto's van de kampdagen op Plockroy;
- de heer Bart Colaers voor illustratiemateriaal uit het archief van de K.S.A.;
- mevrouw Alice Ruttens (Wurfeld) voor een interview over de tijd dat zij met haar ouders op de Berenheider watermolen woonde;
- mevrouw Fina Housen-Leyssen voor een doodsbrief van Broeder Maluel-François (Peter Jan Housen °M. 9 feb. 1891 + Leopoldville 16 april 1963) en voor een originele "klakketúut" van Zjang Búutse;
- de heer Albert Vliegen voor hulp bij het identificeren van de studenten op de foto van 1935 en voor informatie over de studentenbond;
- de heer Leo Creemers voor het relaas van zijn krijgsgevangenschap en zijn interessante beschrijving van leven en werken op het domein van Siberië (Peer);
- E.H. Vandervelden die ons op de hoogte houdt i.v.m. de geestelijkheid van Meeuwen;
- Mevrouw Mia Taverna-Schoofs voor inzage van de feestbrochure van de 50-jarigen (geboortjaar 1944);
- de heer Joël Burny (Hasselt) voor fotokopieën van een landbouwtelling in Meeuwen anno 1846;
- de heer Michel Vandijck, ex-secretaris, voor inlichtingen;

- de heren Jaak en Alexis Ruyters en de heer Mathieu Baeten-Thora voor informatie over de Gouden Bruiloft van Geel Aagte anno 1933;
- de heer Leon Snoeks (Hechtel) voor fotokopieën van tekeningen van Meeuwense plekjes;
- de heer Antoine Frederix voor foto's en gesprekken over de mijnwerkers-brancardiers;
- de familie Verheyen-Zoons voor doodsprentjes;
- de familie Reyners-Vandijck voor fotokopieën van doodsprentjes en van een rekeningboekje van de Sint-Antoniuskapel;
- mevrouw Catho Geers-Hermans voor interview en foto's;
- de heer Jaak Winters (Drankenhal) voor 2 flessen (vol!) "Meeuwroder Jeneverke";
- de heer Alfons Claes (Heusden) voor 2 doodsprentjes;
- de heer Jozef Schepers-Geers voor informatie i.v.m. de K.S.A.;
- mevrouw Gerda Box-Bloemen voor foto's;
- Eerwaarde Zusters Mia en Lisa Smeets voor een foto;
- de deelnemers aan onze dialectenquête.

Drukfouten Reengenoten 19: p. 10 ... in aanmerking komen, p. 11 ... soldaat-schoenmaker; p. 20 Dat schreef pastoor Vranken op 28 maart 1944 ...; p. 30 ... meel eten; p. 32 ... stond een "stekskespot" om; p. 35 ...verkrijgbaar; p.35 ... damesschoenen

Rechtzettingen Reengenoten 19: p. 28 (nr.4) "Petrol was in de eerste wereldoorlog niet te verkrijgen, behalve gesmokkeld. In vredetijd was er voldoende petroleum. Nolke Petrol ... p. 32 (nr.20) Met Lichtmis werden kaarsen verkocht. Op 1 februari werden huiszegens verkocht ter ere van de H. Brigida. p. 44 Jaak van de Witte > Frenske van de Witte

Aanvullingen Reengenoten 19: p.37 (nr.42) Gust Kaers vader van Fons dronk iedere zondag na de hoogmis bij Zjang van Müun twee borreltjes. Dat gebeurde 'achter', want in het café mocht geen sterke drank geschonken worden. Het tweede borreltje dronk hij nooit helemaal leeg. Het bodempje jenever dat overbleef, goot hij in zijn hoornen snuifdoos en vernengde het schuddend met de snuiftabak. En dan maar snuiven ... p.39 (nr.49) ook het vlooienspel was wel verspreid;
*p.51 Jozee of Zjozee José 5X
 Zjan Jeanne 4X*

ADRESSEN

VOORZITTER

Bosmans Jean

Beemdstraat 100
3670 Meeuwen-Gruitrode

Tel. 011/79 21 64

SECRETARIS

Schrooten Quiri

Weg op Bree 72
3670 Meeuwen-Gruitrode

Tel. 011/79 24 80

PENNINGMEESTER

Kerfs Jef

Gruitroderbaan 31
3670 Meeuwen-Gruitrode

Tel. 011/79 24 67

KERNLEDEN

- Bauduin Robert

Wijshagerkiezel 22
Wijshagen
3670 Meeuwen-Gruitrode

Tel. 089/47 27 35

- Claes André

Boogstraat 1 Ellikom
3670 Meeuwen-Gruitrode

Tel. 011/63 40 79

- Corstjens Johan

St.-Willibrordusstraat 10
3670 Meeuwen-Gruitrode

Tel. 089/85 33 80

- Creemers Guido

St.-Janslaan 28
3590 Diepenbeek

Tel. 011/33 21 55

- Geerkens Godelieve

Zouwstraat 17
3600 Genk

Tel. 089/35 34 34

- Jaenen Thomas

Hoekstraat 9
3670 Meeuwen-Gruitrode

Tel. 011/79 26 74

- Kerfs Jozef

Arkstraat 100
3620 Lanaken

Tel. 089/71 47 71

- Leyssen Jan

Broekkantstraat 9
3670 Meeuwen-Gruitrode

Tel. 011/79 22 58

- Paesen Noël

Louisastraat 7
2000 Antwerpen

Tel. 03/226 46 49

- Taens Jaak

Elzenstraat 21
3670 Meeuwen-Gruitrode

Tel. 011/79 22 45

- Vaesen Jaak

Helipoststraat 42
3500 Hasselt

Tel. 011/27 01 59

- Vliegen Martin

Hoekstraat 6
3670 Meeuwen-Gruitrode

Tel. 011/79 26 75